

PIERCING THE CORPORATE VEIL, KOMPARATIVNÍ KONTURY TOHOTO INSTITUTU A REKODIFIKACE ČESKÉHO PRÁVA SOUKROMÉHO¹

TOMÁŠ MACH

Institut corporate veil, tedy zásada samostatnosti a odlišení obchodní společnosti od jejích akcionářů či společníků, je jednou ze základních doktrín anglo-amerického práva obchodních společností. Jedná se o institut, který byl tiše přijat i v kontinentálním právu obchodním, kdy přes to, že není teoreticky artikulován, je implicitně přijímán například i v českém právním řádu a to jakožto samozřejmá součást samotné smysluplnosti existence kapitálových korporací, ať již v rovině právně-teoretické, tak zejména – teleologicky vzato – v rovině hospodářské. Tento institut pak našel cestu i do mezinárodního práva veřejného, je aplikován například MSD v jeho judikatuře.²

Reakcí na existenci principu corporate veil je pak piercing the corporate veil jakožto institut, který by za konkrétních, pozitivním právem definovaných podmínek, měl umožnit obejít samostatnost konkrétní korporace za účelem prostoupení vlastnickou strukturou k jejím společníkům tak, aby případný věřitel dosáhl na majetek takových společníků.

Institut piercing the corporate veil se v různých právních řádech vyvíjel, vyvíjí a je přijímán různě a má různé kontury. Jak je předmětem tohoto článku, od piercingu korporátního závoje mezi osobami ovládajícími a ovládanými, vyvíjí se tato problematika v širším slova smyslu, zejména v kontinentálních právních řádech, i v relacích ručitel-ských vztahů mezi statutárními orgány obchodních společností a takovými společnostmi. Protože diskutovaná oblast práva začíná být pomalu aktuální i v českém právním řádu, považuje autor za vhodné přispět do odborné diskuze drobným komparativním exkursem, k čemuž má sloužit tento příspěvek.

¹ Tento příspěvek vznikl na bázi části autorovy disertační práce zpracovávané na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze pod vedením pana prof. Květoslava Růžičky. Autor by vedle svého školitele chtěl poděkovat také panu prof. Lubošovi Tichému za přínosné komentáře k dřívějším verzím tohoto textu. Jakékoliv chyby či nepřesnosti, které by v textu mohly existovat přes poskytnuté připomínky, zůstávají toliko odpovědností autorovou.

² Srov. např.: *Case Concerning Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited* (Belgium v Spain), second phase. Rozsudek ze dne 5. února 1970, 1970 ICJ Rep a online. na <http://www.icj-cij.org/doCKET/files/50/5387.pdf> (11. 6. 2009 15:30:50)

I. CORPORATE VEIL JAKOŽTO SOUČÁST DEFINICE OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI

Pro soudobé korporace, zejména obchodní společnosti, které jsou středem pozornosti analýzy tohoto příspěvku, je charakteristický obsah definice jejich právní subjektivity, který v sobě pojímá právě i odlišení od jiných subjektů práva, včetně jejich společníků. Součástí právní subjektivity konkrétní korporace ve většině národních právních řádů je tedy (zejména u kapitálových korporací) tzv. institut *corporate veil*. Tento institut je výsledkem vývoje práva postmoderní doby a je původně výstupem interpretace právních předpisů moci soudní tak, aby se samostatná existence právnické osoby, jakožto subjektu práva (tedy ve své podstatě fikce), ujala v aplikační praxi a byla smysluplná, co do svého zavedení do dotčených právních řádů.³

Platí, že ne všechny právní řády mají přesnou definici tohoto institutu. Přesto však, nebo spíše právě proto, jak ve státech s *common law*, tak ve státech s kontinentální právní kulturou založenou na recepci římského práva, převládá v zásadě jednota v teoretické akceptaci anglické doktríny *corporate veil*⁴ založené rozhodnutím Sněmovny Lordů v případě *Salomon v Salomon & Co.*⁵ V tomto milníku soudobého práva společností bylo nalezeno následující:

Společnost je právně naprosto odlišnou osobou od společníků [...], a i když se může stát, že jsou po inkorporaci takové společnosti její obchodní aktivity stejné, jako byly před tím, a stejné osoby jsou manažery, jakož i stejná ruka přijímá zisky, společnost není právně zmocněncem společníků ani jejich trustovým držitelem v jejich prospěch. A ani společníci, jakožto členové takové společnosti, nejsou žádným způsobem odpovědní za závazky takové společnosti, kromě závazků v rozsahu a podobě stanovené zákonem.⁶

Jinými slovy sumarizováno: obchodní společnost je samostatnou osobou mající rozdílnou identitu od svých společníků i statutárních orgánů. Jako taková je tato společnost samostatně schopna činit právní úkony, plnit závazky a plnění závazků vyžadovat, mít vlastní majetek a je oprávněna požadovat od třetích osob respektování této své nezávislosti. Přestože je uměle (zákonem) vytvořenou fikcí, jedná se o subjekt, který je nezávislý a od svých společníků (vlastníků) oddělený pomyslným korporátním závojem (*corporate veil*) chránícím její individuální subjektivitu jakož i subjektivitu a odlišnost společníků takové entity.⁷

³ Zajímavé je, že některé právní řády implicitně s touto doktrínou pracují, aniž by jí zásadním způsobem pozitivně artikulovaly (viz český obchodní zákoník č. 513/1991 Sb., v platném znění). Stejně tak některé právní řády nemají rozumně artikulovanou teorii právní samostatnosti všech právnických osob, přesto však implicitně pracují s jakousi analogií institutu *corporate veil* i ve vztahu k subjektům, které přesto, že jsou korporacemi, nejsou obchodními společnostmi. Příkladem je Česká republika a zákon o sdružování občanů č. 83/1990 Sb.

⁴ Např. česká právní věda nemá vlastní termín.

⁵ *Salomon v Salomon & Co.* (1896), [1897] A.C. 22 (H. L.)

⁶ Překlad autora. Originál z dedikované stránky encyklopedie Wikipedia: „The company is at law a different person altogether from the [shareholders] [...] and, though it may be that after incorporation the business is precisely the same as it was before, and the same persons are managers, and the same hands received the profits, the company is not in law the agent of the [shareholders] or trustee for them. Nor are the [shareholders], as members, liable in any shape or form, except to the extent and in the manner provided for by the Act.“

⁷ V USA například hovoří teorie o tzv. teorii entit (*Entity Law Doctrine*), tedy o termínu popisujícím takovou situaci jak volně definována nad čarou. Z judikatury je v tomto kontextu nejvýznamnějším judikátem případ Nejvyššího soudu USA ve věci *Cannon (Cannon Manufacturing Co. v Cudahy Packing Co., 267*

Výše uvedené není jistě ničím novým, tedy informací, kterou by čtenář tohoto příspěvku viděl poprvé. Explicitní artikulace výše uvedeného však má systematický smysl pro diskuzi, která je předmětem tohoto článku, což je důvodem pro výše uvedenou sumarizaci před tím, než v diskuzi přejdeme k navazujícím protichůdným trendům.

II. PIERCING THE CORPORATE VEIL – OD SAMOSTATNOSTI ZPĚT

Výše je konstatováno, že obecně soudobé právní řády zavedly a uznávají standard respektování právní nezávislosti obchodních společností jakožto subjektů práva, které mají vlastní práva, povinnosti a závazky odlišné od svých společníků.

Praxe v některých jurisdikcích nicméně shledala nutnou tuto maximu limitovat do té míry, že judikatura (a v poslední době i zákonodárství) právních řádů většiny významných ekonomik vyvinula podmínky (většinou spojené s *mala fides*), za kterých nerespektuje právní samostatnost takovéto korporace a zejména závazky takové entity přiřítá k tíži těch, kteří takovou společnost ovládají či za ní jednají.⁸ V tomto kontextu hovoříme o tzv. *piercing the corporate veil*, neboli o protržení korporátního závoje kolem dané společnosti. Vhodnou definici tohoto institutu nabídl *Hancock J.* v případě *Morris v New York State Department of Taxation and Finance et al.*:⁹

Doktrína *piercing the corporate veil* je typicky používána třetí stranou [...], která se snaží prostoupit skrze zábrany existence samostatné korporace a která se snaží obejít omezené ručení jejich vlastníků za účelem dovolání se plnění závazků takové korporace.¹⁰

(resp. v terminologicky smysluplnějším anglickém originále):

The doctrine of *piercing the corporate veil* is typically employed by a third party [...] seeking to go behind the corporate existence in order to circumvent the limited liability of the owners and to hold them liable for some underlying corporate obligation.¹¹

Různé právní řády však reagovaly a reagují na myšlenku *piercingu* různým způsobem a nástroji právních kultur jim vlastními. Právní řády s *common law* používají odlišné technické nástroje než právní řády kontinentální a ne všechny právní řády se k této myšlence staví vstřícně. Následující komparativní exkurz má za účel právě zpřehlednit jednotlivé klíčové přístupy k předmětné problematice v ekonomicky významných právních rádech západního světa.

US 333 1925). Srov: Solomon, E. D. et al. *Corporations, Law and Policy. Materials and Problems*. 3rd ed. St Paul: West Publishing Co. 1994, s. 328; Lasák, J. *Soumrak formální samostatnosti osob tvořících podnikatelská seskupení v otázce jurisdikční*. In: Právní rozhledy. 18/2008, s. 604; či Ballantine, H. W. *Ballantine on Corporations*. Chicago: Callaghan and Company. 1946, s. 287.

⁸ Zde je třeba obchodněprávní poznámky spočívající v tom, že český právní řád je svého druhu výjimečný v tom smyslu, že jednání statutárního orgánu společnosti je *ipso facto* jednáním společnosti. Stejně tak, jak tomu bylo za I. ČSL republiky na našem území, v zahraničí (SNR, Anglie a Wales jako příklady) je běžné, že statutární orgán jedná za společnost (zastoupení).

⁹ *Joseph Morris v New York State Department of Taxation and Finance et al.*, 82 N.Y.2d 135, 623 N.E.2d 1157, 603 N.Y.S.2d 807 (1993).

¹⁰ Překlad autora.

¹¹ *Ibid.*; online at http://www.law.cornell.edu/nyctap/193_0201.htm (6. 2. 2009 21:59:40).

III. PIERCING THE CORPORATE VEIL V NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH

III.1 USA (PRŮŘEZ V RÁMCI DESÍTEK PRÁVNÍCH ŘADŮ A FEDERACE)

Institut *corporate veil* se vyvinul, jak výše diskutováno, v rámci angloamerické právní kultury, jmenovitě v Anglii. I institut *piercing the corporate veil* se vyvinul v angloamerické právní kultuře, v tomto případě v USA.

Hovoříme-li v tomto příspěvku o USA, potom tak však činíme logicky s velkým zjednodušením vyplývajícím ze skutečnosti, že Spojené státy jsou federací tolika právních řádů, kolik je členských států a federálního (federálně-ústavního) rámce nad těmito právními řády. Proto budiž toto zjednodušení bráno na zřetel. Na druhou stranu však provázanost právní kultury v rámci USA je do té míry silná, že často dochází k vzájemnému křížovému ovlivňování jednotlivých právních řádů (tzv. *cross-fertilization*) mezi jednotlivými právními řády členských států, tedy že doktríny vyvinuté v jednom státě jsou často adoptovány, či parafrázovány soudy jiných členských států.¹²

Z výše uvedeného vyplývá, že nemůžeme hovořit o žádném jednotném právu v oblasti *piercing the corporate veil* v USA. *Vandekerckhove*¹³ například konstatuje, že:

Neexistuje jednotné právo v oblasti *piercing of the corporate veil*. Mezi jednotlivými státy jsou velké rozdíly v předmětném právu a tyto rozdíly mohou vést k protichůdným standardům, i když společně nazývaným doktrína *alter ego*. [...] Judikatura je roztržštěná a je téměř nemožné dekodovat jednotný trend.¹⁴

Blumberg pak hovoří o tom, že tato oblast práva společnosti je:

[...] jednou z nejneuspokojivějších oblastí práva se stovkami neslučitelných rozhodnutí a zaměňovaných smyslů.^{15, 16}

Za nejvýstižnější lze asi považovat preliminární závěr, že neexistuje jednotná doktrína *piercing the corporate veil*, což bude ilustrováno rozbořem níže, existuje nicméně převládající představa o tom, kdy má k *piercing the corporate veil* dojít, přičemž této jakési obrazné maximy se soudy členských států (a případně soudy federální) více či méně drží. V rámci této teleologické maximy se postupně zároveň začínají krystalizovat více či méně spolehlivé dílčí doktríny (či důvody pro) *piercing the corporate veil* a jejich pravidla.

¹² Např. doktrína *alter ego* se vyvinula v Kalifornii, ale jak říká *Vandekerckhove* (*infra*, s. 83) je dnes aplikována ve všech členských státech USA.

¹³ *Vandekerckhove*, K. *Piercing the Corporate Veil*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International. 2007, s. 78.

¹⁴ *Ibid.* překlad autora z originálu: „There is no uniform law on piercing of the corporate veil. Among the different states the law differs substantially and may sometimes provide contradictory standards under the general rubric of the alter ego doctrine. [...] case law is disparate and it is almost impossible to decipher a general trend.“ (*ibid.*)

¹⁵ *Blumberg*, P. I. *Accountability of multinational corporations: the barriers presented by concepts of the corporate juridical entity*. In: 24 *Hastings International and Comparative Law Review*. 2001, s. 307.

¹⁶ Překlad autora. Originál: „[...] one of the most unsatisfactory areas of the law, with hundreds of irreconcilable decisions and shifting rationales.“

III.1.1 Piercing the veil v USA – fraud or injustice jakožto podmínka aplikace

Přes vše výše uvedené, lze nicméně vysledovat zásadní podmínky aplikace *piercing the corporate veil* jakož i základní rámec doktrín, které jsou soudy členských států USA aplikovány.

Jako primární podmínka vyplývající ze skutečnosti, že *piercing the corporate veil* je ze své podstaty nástrojem *equity*,¹⁷ platí, že musí být přítomný prvek *nespravedlnosti* či *podvodu*, aby se soud ke kroku protržení korporátního závoje odhodlal. *New York Court of Appeals* toto sumarizoval následovně:

Obecně řečeno, soud bude ignorovat korporátní formu té společnosti, resp. za použití uznávané terminologie „protrhne korporátní závoj“ tam, kde je to nutné k „předcházení podvodů či dosažení spravedlnosti“.¹⁸

Jinými slovy, jednání mateřského, či ovládajícího subjektu (jakož i kroky daného subjektu dceřiného), musí být v širších intencích *mala fides*.¹⁹

Jistý aplikační problém této podmínky je, že judikatura se zatím ne úplně ustáleně vypořádala s tím, zda toto je jen jedna z kvalifikačních podmínek pro jednotlivé doktríny *piercingu* samého, nebo je jednou z těchto doktrín samou, či obé (tedy, že fraud or injustice samo osobě stačí pro *piercing*).

Zatímco tedy například při aplikaci primárních interpretačních pravidel na *ratio decidendi* v případě *Joseph Morris v New York State Department of Taxation and Finance et al.*²⁰ dojdeme spíše k závěru, že podvod (podvodnost jednání – *fraud*) je jednou z kategorií (dílčích) doktrín pro *piercing*,²¹ v tamním právním řádu následná judikatura v té samé jurisdikci²² jednoznačně indikuje *fraud* jako základní kvalifikační podmínku předcházející faktickým důvodům *piercingu* jako takového.²³ I samotná

¹⁷ K diskuzi nad rolí *piercing the corporate veil* v rámci *equity* a (tehdy) *court of law* srov. Wormser, I. M. *Piercing the Veil of Corporate Entity*. In: 12 Columbia Law Review 1912, s. 496

¹⁸ *Walkovsky v Carlton* (18 NY 414); *International Aircraft Trading Co. v Manufacturers Trust Co.*, 297 NY 285, 292; *Joseph Morris v New York State Department of Taxation and Finance et al.*, 82 N.Y.2d 135, 623 N.E.2d 1157, 603 N.Y.S.2d 807 (1993). Překlad autora z originálu: „Broadly speaking, the courts will disregard the corporate form, or, to use accepted terminology, ‘pierce the corporate veil’, whenever necessary to ‘prevent fraud or to achieve equity’.“

¹⁹ Adkins například odkazuje na sumář toho, jak tuto podmínku vnímá právo státu Oklahoma, cituje přitom judikát *King v Modern Music Co.*, 33 P.3d 947, 953 (Okla. Civ App. 2001): „Oklahoma permits the court to disregard the corporate entity if used: (1) to defeat public convenience; (2) justify wrong; (3) to perpetrate fraud whether actual or implied; or (4) to defend crime. If the legal entity is used to accomplish these purposes, the law may treat the corporation as an association of persons. The goal in piercing the corporate veil is to impute liability for the acts of the corporation to the responsible persons.“ (srov. Adkins, C.C. *Unraveling the Veil: The Concepts of Limited Liability and Disregard of Corporate Entity*. Oklahoma City: Oklahoma City University. 2006, s. 33 fn. 27). Online at: <http://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=4541&context=expresso> (3. 6. 2009 15:49:50).

²⁰ 82 N.Y.2d 135, 623 N.E.2d 1157, 603 N.Y.S.2d 807 (1993) (New York Court of Appeals).

²¹ Raná judikatura se například také spíše klonila k *fraud* jakožto samostatnému důvodu. Srov. např. *Hibernia Insurance Company v St. Luis & New Orleans Trans. Co.* (1882) 13 Fed. 516.

²² Konkrétně stát New York.

²³ Srov.: *Supreme Court of the State of New York* ve věci *Hedley C. Williams and International Growth Resources Limited v American Softworks Corporation, American Softworks International Corporation, William S. Kosovitch and Steven Grossman /Williams v Grossman*.

Online: <http://www.nycourts.gov/comdiv/Law%20Report%20Files/July%201999/williams2.htm> (2. 6. 2009 22:45:59): „[...] It is also well settled that corporations are legal entities distinct from their managers and shareholders and have an independent legal existence. Ordinarily, their separate personalities cannot

skutečnost, že se původem jedná o nástroj *equity*, logicky určuje, že by se mělo jednat toliko o kvalifikační podmínku. Exituje tedy teoretické dilema co do konkrétního stavu práva a jeho konkrétního obsahu v místě a čase, zde v případě a na případu práva státu New York.

Odpověď na toto teoretické dilema nicméně leží někde na půl cesty mezi výše citovanou judikaturou. Tato odpověď spočívá v tom, že sice lze souhlasit se závěrem, že se jedná pouze o kvalifikační podmínku pro aplikaci dalších kritérií pro tzv. *piercing*, nicméně podmínku k bližší neurčitému počtu důvodů (doktrín) pro *piercing*. Těmito důvody pak mohou být od záležitostí práva smluvního²⁴, deliktů odpovědnosti, až po oblast práva daňového, zejména vyhýbání se daním či jejich krácení. Jinak pojato, *fraud* jako možná samostatná kategorie může být přijata v tom smyslu, že můžeme hovořit o zbytkové sběrné kategorii *fraud* tam, kde skutkové okolnosti různých případů neumožňují zařazení těchto různých případů pod zažité a lépe ustálené kategorie.

Níže diskutované zvláštní kategorie *piercingu* pak ve svých jednotlivých definicích vždy obsahují (není-li níže řečeno jinak) právě i podmínku *fraud or injustice*, když tato podmínka není v tomto textu u těchto zvláštních kategorií vždy dále zdůrazňována.

III.1.2 Kategorie – zvláštní důvody – pro *piercing the corporate veil*

Pro kategorizaci doktrín *piercing the corporate veil* v USA je v současné době problémem, že nelze jednoznačně charakterizovat všechny důvody užívané soudy pro aplikaci *piercingu*. Je tomu tak proto, že soudy různých členských států nazývají stejné doktríny různě, nebo různé doktríny stejně (tj. že v takovém případě pod analogické názvy podřazují jiné okolnosti). Výstižně to komentuje *Gee J.* v případě *Lubrizol Corp. v Cardinal Construction Co et.:*

The law relating to disregard of the corporate entity, or piercing the corporate veil, is not uniform throughout the United States. There are many different terms ascribed to a cause of action seeking to hold one corporation liable for the actions of another corporation. Common theories use terms and phrases such as “alter ego”, “agency”, “mere instrumentality”, “sham corporation”, and “identity”.²⁵

Přesto stojí za to, s jistou dávkou flexibility a generalizace v terminologii, diskutovat základní doktríny, kterých se soudy dovolávají.

be disregarded. However, in a broad sense, the courts do have the authority to look beyond the corporate form where necessary to ‘prevent fraud or to achieve equity’”. Viz *Port Chester Electrical Construction Corp. v Atlas*, 40 N.Y.2d 652, 656 (1976) (citace vynechána).

„More specifically, where a shareholder uses a corporation for the transaction of the shareholder’s personal business, as distinct from the corporate business, the courts have held the shareholder liable for acts of the corporation in accordance with the general principles of agency. The determinative factor is whether “the corporation is a ‘dummy’ for its individual shareholders, who are in reality carrying on the business in their personal capacities for purely personal rather than corporate ends [...]”

²⁴ Srov. např.: *Jerome J. v případě: Berger v COLUMBIA BROADCASTING SYSTEMS, INC.* (1972) 453 F.2d 991.

²⁵ *Lubrizol Corp. v Cardinal Construction Co et. Al.* 868 F.2d 767 (1989).

Online: <http://bulk.resource.org/courts.gov/c/F2/868/868.F2d.767.88-2204.html> (4. 6. 2009 11:12:57).

III.1.2.1 Doktrína nástroje (*the instrumentality doctrine*)

Tato doktrína postihuje situace, kde dceřiná společnost je, jak název napovídá, pouhým nástrojem jednání mateřské společnosti v *mala fides*, tj. nástrojem, používaným k tomu, aby mateřská společnost byla případně nepostižitelná.²⁶

První podmínkou aplikace této doktríny je výše diskutovaná *mala fides*,²⁷ a to subjektu, který chce zneužít korporátního závoje subjektu, o jehož protržení se v daném případě usiluje. Tato podmínka byla diskutována v předchozí části.

Druhým podmiňujícím kritériem (podmínkou) je pak excesivní kontrola subjektu, jehož *corporate veil* je předmětem zkoumání stran subjektu, vůči němuž má toto protržení směřovat.²⁸ Kontrolující subjekt, který tedy má být protržením korporátního závoje konkrétní společnosti jako adresát za tímto korporátním závojem dotčen, musí být způsobilý ovládat vůli a její projevy dané korporace do té míry, že tato vůle není autonomní a svobodnou vůlí dané korporace. Někdy je k této podmínce přiřazována ještě kvalifikace spočívající v tom, že taková společnost-nástroj nemá jiného důvodu pro svoji existenci, než aby vykonával právě obchody osoby ovládající.²⁹

Vandekerckhove poukazuje na to, že někteří autoři pak k těmto dvěma podmínkám přiřazují ještě podmínku kauzálního nexu mezi jednáním subjektu, k jehož „pohnání k zodpovědnosti“ to či ono protržení korporátního závoje směřuje a újmou, která jeho jednáním vznikla právě žalobci v daném případě. Toto je velmi validní poznámka, i když ne úplně přesná. Nelze totiž vždy přímo *stricto sensu* hovořit o škodě například tam, kde je předmětem řízení otázka daňová, neboť v takovém případě nelze hovořit o soukromoprávní škodě (i když lze argumentovat, že nevybraná daň je škodou na objemu majetku státu a v tomto smyslu je předmětnému závěru analogická). V každém případě, téměř vždy jde o otázku plnění či zdržení se, jakožto předmětu řízení, pročež s touto upřesňovací reformulací je možno přijmout poznámku ve smyslu, že musí být přítomný konkrétní negativní následek jednání subjektu, který má být *piercingem* zasažen.³⁰

Od relativně rozvinuté doktríny nástroje budiž dále diferencována zatím nepříliš rozvinutá newyorská doktrína „*sham or shell corporation*“. Podstatou odlišení je, že podle druhé zmiňované doktríny se soud někdy uchyluje k protržení korporátního závoje v případě, kdy je nedovoleným způsobem ovládána dceřiná společnost ovládajícím subjektem, aniž by však nutně existovala podmínka *fraud* či jiného jinak nemorálního jednání.³¹

²⁶ Srov. např. judikát: *Joseph R. Foard Co. v Maryland ex rel. Goraliski*, 219 Fed. 827. V literatuře pak zejména: (nepodepsáno). *Liability of a Corporation for Acts of a Subsidiary or Affiliate*. In: Harvard Law Review 71 (1958), s. 1125.

²⁷ Jednání *mala fides* mateřské společnosti se pak dle judikatury některých států nemusí vztahovat jen na konkrétní kroky v kontextu jednání dceřiného subjektu v čase a místě, ale i na skutečnosti tomuto předcházející, kdy například taková dceřiná společnost je skrze tato jednání založena. Kupříkladu ve věci *Parker v Bell Asbestos Mines Ltd.* (607 F. Supp. 1397) bylo i založení dceřiné společnosti zabývající se těžbou asbestu za účelem poskytnutí ochrany její matce před případnými nároky dotčených poškozených zaměstnanců z této těžby shledáno jako splňující tento test.

²⁸ Srov. *Vandekerckhove*, supra., s. 81.

²⁹ Srov. judikát *Zaist v Olson*, 227 A.2d. 552, 573 (Conn. 1967).

³⁰ Takový trojstupňový test potvrdil i US *Court of Appeal*, 5d v případě: *Lubrizol Corp. v Cardinal Construction Co et al.* 868 F.2d 767 (1989) s odvoláním na *Johnson v Warnaco, Inc.*, 426 F.Supp. 44, 48 (S.D.Miss.1976). Též online na: <http://bulk.resource.org/courts.gov/c/F2/868/868.F2d.767.88-2204.html> (4. 6. 2009 11:12:57).

³¹ Srov. Blumberg, P. I. *Law of Corporate Groups: Substantive Law*. New York: Wolters Kluwer. 2000, s. 36.

III.1.2.2 Doktrína alter ego

Doktrína *alter ego* je výše uvedené doktríně nástroje velmi podobná. Důraz při její kvalifikaci je kladen na to, že dceřiná společnost fakticky provádí ekonomické aktivity společnosti mateřské a je ovládána stejnými statutárními orgány. Podstata definice tedy je, že se jedná jen o jinou faktickou podobu „matky“. Někteří autoři proto pochybují o proveditelnosti diferenciaci mezi doktrínou nástroje a *alter ego*, hovoříce o tom, že se jedná jen o jiné definiční rozsahy téhož, pocházejícími z různých amerických jurisdikcí. Tento názor zejména zastává *Adkins*.³²

S těmito závěry lze v principu souhlasit. Nicméně protože tato doktrína je pro svůj název nejznámější, stojí za to zrekapitulovat její klasické podmínky tak, jak je stanovil nevyšší soud státu Kalifornie (původce) v případě *Minifie v Rowley*.³³

[...] Než mohou být úkony a závazky korporace právně uznány jako úkony a závazky konkrétní osoby a naopak, musí existovat následující kombinace okolností: Zaprvé nejenže je ta společnost ovlivňována a řízena takovou osobou, ale existuje zde taková jednota zájmů a vlastnictví, že individualita, či samostatnost, takové osoby a takové společnosti přestala existovat [...]³⁴ (podtržení přidáno autorem)

Podtržená část textu je pro daný judikát zásadní, neboť určuje přiměřenost testu *alter ego*. Soud považuje logicky za normální, že osoba ovládající skutečně ovládá a zasahuje do jednání osoby ovládané, přičemž doktrína *alter ego* vstupuje do hry jen tam, kde, vzhledem k okolnostem, faktická nezávislost osoby ovládané je okolnostmi naprosto popřena.

Samozřejmě platí, že druhou podmínkou, která nad rámec výše diskutovaného je, že musí v daném kontextu existovat *fraud or injustice*, resp., že respektování dané korporátní entity (tedy neprotřžení korporátního závoje) by potvrdilo podvod či pomáhalo nespravedlnosti.³⁵

III.1.2.3 Doktrína identity – *Zaist v Olson* a právo státu Connecticut

Někteří autoři, jmenovitě *Vandekerckhove*³⁶, mají tendenci dále od výše uvedených doktrín diferencovat doktrínu *identity*. Tam, kde někteří například citují případ *Zaist v Olson*³⁷ jako základ doktríny nástroje, staví tak jini na tomto judikátu základ doktríny *identity*. Podíváme-li se na obsah tohoto judikátu, zjistíme, že za samostatnou

³² *Adkins, supra, s. 46, fn. 193.*

³³ *Minifie v Rowley, 187 Cal. 481(1921).*

³⁴ A text pak pokračuje, vyvolávajíc *fraud* jako kvalifikační podmínku: „second, that the facts are such that an adherence to the fiction of the separate existence of the corporation would, under thje particular circumstances, sanction a fraud or promote injustice.“ (druhá podmínka); analogicky *Automotriz del Golfo de Cal. S.A. v Resnick, 47 Cal. 2d 792, 796, 306 P. 2d 1, 3 (1957):* „[...] if acts are treated as those of the corporation alone, an inequitable result will follow.“

³⁵ Srov. judikáty státu Kalifornie: *Communist Party of the United States v 522 Valencia, Inc., 35 Cal. App.4th 980 993, 41 Cal. Rptr.2d 618, 625 (1995); Mesler v Bragg Management Co., 39 Cal.3d 290, 702 P.2d 601, 216 Cal. Rptr. 443 (1985); Minifie v Rowley, 187 Cal. 481, 202 P. 673 (1921);* citace a odkaz na judikaturu převzaty z: http://www.nvinc.com/the_advantage_of_incorporating.htm (13. 8. 2011 11:29:51).

³⁶ *Vandekerckhove, supra, s. 83.*

³⁷ *Zaist v Olson, 227 A.2d. 552, 573 (Conn. 1967), supra. Srov. Adkins, supra, s. 46 fn 195.*

doktrínu jej lze považovat jen stěží a nejbližší tedy má ke kombinaci doktrín *alter ego* a nástroje:

If plaintiff can show that there was such a unity of interest and ownership that the independence of the corporation had in effect ceased or had never begun, an adherence to the fiction of separate identity would serve only to defeat justice and equity by permitting the economic entity to escape liability arising out of an operation of one corporation for the benefit of the whole enterprise.³⁸

U tohoto judikátu je k poznamenání to, že podvodnost jako aplikační podmínka není integrovaná v předmětném testu pro piercing. Jedná se tedy o výjimku z generálního rámce diskutovaného v této části tohoto příspěvku.

Vrátíme-li se k diskuzi kam tento judikát zařadit – tedy zda do samostatné kategorie či nikoliv, pak lze dovodit, že pokud by tento judikát byl skutečně začátkem samostatné kategorie – doktríny identity, pak by jistě bylo možno hovořit o tom, že v daném případě není podvodnost jakožto aplikační podmínka u této jedné konkrétní doktríny integrálně definována a není tak empiricky nutná. Zdá se však, že v tomto smyslu tomu tak není a tento judikát je v daném kontextu svého druhu výjimečný a byl pouze tolikou fází (v roce 1967) vývoje judikatury státu Connecticut, odkud pochází a nebyl ve své konkrétní podstatě následován.³⁹ I co se týče širšího rámce existence této doktríny jako samostatné kategorie napříč právními řádami členských států USA (v rámci tzv. cross-fertilization), spíše je třeba dojít k závěru, že se jedná o ojedinělý judikát a je zařaditelný mezi variace na téma doktríny nástroje, kde obecně je *fraud or injustice* kvalifikační podmínkou.⁴⁰

III.1.2.4 Doktrína podfinancování

V poslední době pomalu krystalizuje nová doktrína tzv. podfinancování, *inadequate capitalization*. Presser sumarizuje základní myšlenku této teorie následovně:

[...] v případě, že společník, či společníci, založí společnost úmyslně se základním kapitálem, o kterém ví, že je nedostatečný, aby pokryl očekávané závazky z obchodních aktivit, které se chystají provozovat, pak se dopouští zneužití korporátní formy a měli by být osobně odpovědní, pokud situace odpovědnosti nastane.^{41, 42}

Otázkou, která je zatím stále diskutována, je, zda by tato doktrína měla jako svoji kvalifikační podmínku mít *fraud*, nebo zda se jedná o samostatnou kategorii,

³⁸ *Zaist v Olson, supra*. Citace převzata z: Vandekerckhove, *supra*, s. 83.

³⁹ K detailní diskuzi srov. Farrington, James F. Jr. Piercing the Connecticut Corporate Veil. 5 U. Bridgeport L. Review. 1983, s. 109.

⁴⁰ K nejasnosti mezi pohledem na jednotlivé doktríny v místě a čase je zajímavé poukázat na to, že někteří judikaturu z této oblasti subsumují pod doktrínu *alter ego* (a to napříč jurisdikcemi v rámci USA). Srov. k vývoji judikatury v návaznosti na diskutovaný judikát dále: Lockrone, D. Anatomy of Strategic Affiliations – A Corporation's Liabilities for the Acts of its Affiliates. 4 S.C. Computer and Technology Law Journal 1988, s. 15 (online: <http://www.chtlj.org/sites/default/files/media/articles/v004/v004.11.pdf>) (13. 8. 2011 15:44).

⁴¹ Presser, S. B. *Piercing the Corporate Veil*. Eagan: Thomson West. 2004, s. 1–51 (binder).

⁴² Překlad autora. Originál: „[...] if the shareholder or shareholders deliberately incorporate with initial capital they know to be inadequate to meet the expected liabilities of the business they intend to be doing, they are engaging in an abuse of the corporate form, and ought to be individually liable when those liabilities occur.“

kteřé se lze dovolávat vždy, když je v obraze založení společnosti s nedostatkem kapitálu.^{43, 44}

*Adkins*⁴⁵ správně konstatuje, že převládající judikatura⁴⁶ považuje kvalifikační podmínku podvodnosti přítomnou v době založení za nutnou, přičemž zatím jen (co do meritu věci abnormální) případ *Minton v Cavaney*⁴⁷ naznačoval opak. *Adkins* pak zejména poukazuje na to, že absence podmínky *fraud* by šla proti tendencím moderního (zatím alespoň)⁴⁸ amerického práva, které spočívá v tom, že novější legislativa, na rozdíl od postarších předpisů, nepožaduje po právnických osobách, zejména *LLC*,⁴⁹ aby vytvořily žádný minimální základní kapitál. Připouští nicméně, že tam, kde žádný základní kapitál není tvořen, mají soudy spíše tendenci protrhnout *corporate veil*.⁵⁰

Z pohledu korporátních struktur je v tomto směru zejména zajímavý judikát *Fletcher v Atex, Inc.*⁵¹ V daném případě, kdy byla žalována společnost Kodak a její dceřiná společnost *Atex* potvrdil *US Court of Appeal*,⁵² že situace, kdy dceřiná společnost v zásadě hospodaří s nulovým ziskem a minimálními rezervami hotovosti (tj. účastní se tzv. *parent's cash management system*) nezakládá důvod pro protržení korporátního závoje. V tomto smyslu selhala žaloba co do důvodu jak dovolávání se *doktríny alter ego* tak *agency*, přičemž soud se explicitně vyjádřil i k otázce kapitalizace. Je nicméně třeba poznamenat, že soud zde nezvažoval doktrínu podfinancování *stricto sensu*, neboť stranou sporu nebyla invokována.⁵³ Toto rozhodnutí je nicméně důležité v tom smyslu,

⁴³ Pokud by druhá z alternativ vyvstala jako platná, tj. že se lze dovolávat vždy, mělo by toto nadto platit i na situace, kdy společnost byla založena s dostatkem kapitálu v době a čase, ale následně byl její kapitál pro nové aktivity nedostačující? Tato myšlenková dráha se zdá být cestou *ad absurdum*, protože by to ve své podstatě negovalo základní hospodářské důvody pro existenci principu *corporate veil*, tj. oddělení kapitálových rizik jednotlivých subjektů za předpokladu, že podnikání je spojeno s investičním rizikem a možností neúspěchu.

⁴⁴ K prvnímu náznamu diskuze na téma co se stane, pokud za běhu společnosti dojde k situaci, že je třeba kapitálové injekce a jak se toto může změnit ve smyslu změny předmětu podnikání a kapitálové přiměřenosti vůči době vzniku společnosti srov. judikát: *Arnold v Phillips. 117 F.2d 497 (5th Cir.) certiorari zamítnuto U.S. 583 (1941).*

⁴⁵ *Adkins, supra*, s. 10.

⁴⁶ Příklady uváděné *Ibid.*: *Walovsky v Carlton* 18 NY 2.d 414 (1966):

V konkrétním případě byl žalobce zraněn při nárazu do taxivozu společností *Seon Cab Corporation* (*Seon*). Tato společnost byla vlastněna žalovaným, který stejným způsobem vlastnil deset dalších taxi společností, každá z nichž (včetně *Seon*) vždy vlastnila jen dva vozy. Každé vozidlo pak bylo vždy pojistěno jen na minimální zákonem stanovenou výši. Žalobce stavěl svoji pozici na tom, že všechny společnosti fungovaly fakticky jako jeden „podnik“ (*entity*) ve smyslu financování, dodávek, oprav, zaměstnanců, atp. ... soud toto uznal, nicméně konstatoval, že právě podstatou *limited liability* je ochránit vlastníka před riziky podnikání a žalobu zamítl. *Atkins* dále zmiňuje výše diskutovaný judikát *Fletcher v Atex, Inc.*

⁴⁷ *Minton v Cavaney*, 364 P.2d 473, 475 (Cal. 1961); v daném případě šlo o žalobu rodičů holčičky, která utonula v bazénu vlastněné společností *Seminole Hot Springs Corporation* (*Seminole*). V řízení proti *Seminole* rodiče uspěli, nicméně rozsudek ukládající žalované satisfakci nebyl pro nedostatek majetku žalované vymozitelný. Žalobci se proto pokoušeli soudně protrhnout *corporate veil* kolem této společnosti směrem k panu *Cavaney*, řediteli a zároveň vlastníku většiny akcií *Seminole*. U kalifornského nejvyššího soudu uspěli, přičemž soud jako jeden z důvodů pro protržení *corporate veil* označil situaci, když „vlastníci společnosti“ – „*provide inequitable capitalization and actively participate in the conduct of corporate affairs.*“

⁴⁸ Pozn. aut.

⁴⁹ Srov. zákony státu Florida, jmenovitě *Limited Liability Companies Act* (FL Sec. 608.401 a násl., 2003)

⁵⁰ *Adkins, supra*, s. 14 a s. 40, fn 108 cituje případ *Kinney Shoe Corp. v Poland* 939 F.2d 209, 313 (4th Cir. 1991): “When nothing is invested in the corporation, the corporation provides no limited liability protection to its owner. Nothing in, nothing out, no protection.”

⁵¹ *Fletcher v Atex, Inc.*, 68 F.3d 1451 (2d Cir. 1995).

⁵² Pro text. Judikátu viz.: <http://caselaw.lp.findlaw.com/cgi-bin/getcase.pl?court=2nd&navby=case&no=9490801> či <http://laws.findlaw.com/2nd/9490801.html> (3. 6. 2009 23:37:52).

⁵³ A nebyla by asi ani na místě, neboť předmětem diskuze zde nebyl obecný dostatek či nedostatek peněz, ale režim toků peněz.

že z něj lze dovozovat, že ekonomická závislost dceřiné společnosti, fungující jako tzv. *agent-only subsidiary company*,⁵⁴ účastníci se na tzv. *parent's cash management system* nezakládá pro danou skupinu *a priori* riziko *piercingu* korporátního závoje.

III.1.2.5 Doktrína *agency* (zastoupení)

Doktrína *agency* je postavená na premise, která ve své podstatě *stricto sensu* není *piercingem*. Touto premisou je, že jednání dceřiné společnosti bylo jednáním v zastoupení ovládajícího subjektu. Jinými slovy, nejedná se teoreticky o *piercing*, protože se operuje přímo s projevem vůle zastoupeného subjektu. Proto nelze o této doktríně hovořit právě jako o *piercingu* přes to, že se tak běžně (například v diskutované literatuře děje.

Nejnámějším případem, který je v kontextu této doktríny citován je *Berkley v Third Avenue Railway Co.*⁵⁵:

Dominion may be so complete, interference so obtruse, that by the general rules of agency the parent will be a principal and the subsidiary an agent. Where control is less than this, we are remitted to the test of honesty and justice. The logical consistency of a judicial conception will indeed be sacrificed at times when the sacrifice is essentials to the end that some accepted public policy may be defended or upheld. This is so, for illustration, though agency in any proper sense is missing, where attempted separation between parent and subsidiary will work a fraud upon the law.⁵⁶

Z výše uvedeného judikátu je zřejmé, že v daném případě byla snaha soudu prolomit *corporate veil* skutečně až křečovitá a přílišná právní logiky, zdá se, tato doktrína neobsahuje. Také proto je často pod terminologickým výrazem *agency* vlastně soudem aplikována doktrína *alter ego*. Klasickým případem je další newyorský judikát, *International Customs Assocs. v Ford Motor Co.*⁵⁷

III.1.2.6 *Fraud* jako separátní zbytková kategorie ad hoc

Jak již bylo naznačeno v úvodu této části příspěvku, *fraud* je v rámci většiny doktrín *piercingu* v USA v zásadě kvalifikační podmínkou pro to, aby v rámci aplikace principů pocházejících historicky z *equity* soud přistoupil k protržení korporátního závoje společnosti. Také již bylo naznačeno, že tam, kde nelze subsumovat jednotlivé okolnosti pod žádnou z výše diskutovaných doktrín, může mít soud tendenci korporátní závoj protrhnout, a to tak, že se bude dovolávat toliko existence „*injustice or fraud*“, bez existence dalších teoreticky definovaných a kategorizovatelných podmínek pro takový přístup soudu. Zejména starší judikatura měla tendenci dovolávat se toliko spravedlnosti.⁵⁸

⁵⁴ K teoretické diskuzi nad objevujícím se ekonomickým institutem *agent-only subsidiary company* srov.: Osunbor, S. A. *The Agent-Only Subsidiary Company and the Control of Multinational Groups*. In: 38 ICQL 1989, s. 377.

⁵⁵ *Berkley v Third Avenue Railway Co.*, 244 NY 84 (1925).

⁵⁶ *Ibid.* Citace převzata z Vandekerckhove, *supra*, s. 84.

⁵⁷ *International Customs Assocs. v Ford Motor Co.*, 893 F.Supp. 1251 (SDNY 1995).

⁵⁸ Srov. již výše zmiňovaný judikát *Hibernia Insurance Company v St. Luis & New Orleans Trans. Co.* (1982) 13 Fed. 516; dále např. *Montgomery Web Company v Dienelt.*, (1890) 133 Pa. St. 585; *First National Bank of Chicago v Trebein Company*, (1898) 59 Oh. St. 316.

Jak bylo ilustrováno v předchozích oddílech této části, modernější judikatura má spíše tendenci podřadit konkrétní skutkovou situaci pod některou z již artikulovaných doktrín a jako podmínku pak stanovit mimo jiné nutnost přítomnosti *fraud* či *injustice*.⁵⁹ Je nicméně třeba mít na zřeteli, že i dovolávání se situace nespravedlnosti, či podvodu, jako samostatného důvodu pro piercing se teoreticky stále může v rozhodovací praxi soudů USA objevit, neboť mantinely *piercing the corporate veil* jsou stále daleké ustáleného a přehledného práva.

III.2 ANGLIE A WALES

Hovoříme-li o *piercing the corporate veil* v rámci kolébky klasického *common law*, tj. v Anglii a Walesu, pak je v zásadě třeba rozlišovat mezi *piercingem* v rámci judikatury a mezi *statutárními prostředky* pro *piercing the corporate veil*.

Lze předeslat, že v Anglii a Walesu není v rámci judikatury princip *piercing the corporate veil* nijak zvláště silný, přestože judikatura jej teoreticky zná. Anglické soudy mají prozatím tendenci držet se relativně pevně doktríny *corporate veil*⁶⁰ a neprovádět její *piercing* tam, kde jim to nepřikazuje suverenity parlamentu v rámci explicitních ustanovení *statutes* (tj. *leges scriptae*). Zejména pevný je v tomto smyslu *House of Lords* (dále též Sněmovna Lordů).⁶¹

III.2.1 Piercing the corporate veil v judikatuře (*common law a equity*)

Zřejmě pod vlivem právní teorie z Nového světa v roce 1990 *Court of Appeal* v případě *Adams v Cape Industries*⁶² teoreticky připustil možnost piercingu i v rámci anglického *common law*. Důvody, které v tomto kontextu vyčetl, pak byly podvod (*fraud*), zastoupení (*agency*) a teorie jedné ekonomické jednotky (*single economic unit*). Sněmovna Lordů některé z důvodů, které *Court of Appeal* uvádí jako možné důvody, však explicitně popírá (viz níže).

III.2.1.1 Podvod (*Fraud*)

Co se týče důvodu pro *piercing* založeném na *fraud* (podvod), odlišuje se od výše diskutované judikatury americké ta anglická v tom smyslu, že podvodný úmysl není považován za jednu z klasifikačních podmínek, která musí být splněna proto, aby se mohlo uvažovat o některém z možných důvodů pro *piercing the corporate veil*, ale je někdy teorií považován za samostatný důvod pro *piercing*. Jinými slovy, některá

⁵⁹ Výše citovaný případ *Berkley v Third Avenue Railway Co.*, *supra*, je dobrým příkladem toho, kdy taková subsumce prostě logicky není proveditelná.

⁶⁰ Jak bude vidno, judikatura diskutuje vážněji možnost piercingu až od konce 60. let (s výjimkou několika případů z let 30. a 40., z nichž jeden je níže diskutován; tyto však je nutno od piercingu *stricto sensu* diferencovat). Ještě v roce 1968 proto bezvýhradně platilo *Pickeringovo*: „*The Term, lifting the veil*, which is sometimes employed to describe exceptions to the concept, is derived from usage in the United States and has been adopted by a number of writers in this country, but not, as yet, by the courts.“ (*Pickering, M. A. The Company as a Separate Legal Entity*. In: 31 *The Modern Law Review* 1968, s. 482.

⁶¹ Od října 2009 nahrazený Nejvyšším soudem Spojeného království (na základě tzv. *Constitutional Reform Act* 2005).

⁶² *Adams v Cape Industries plc* [1990] 2 WLR 748.

anglická komercionalistická teorie dovozuje, že podvodný úmysl při zakládání korporace, který směřuje k tomu vytvořit entitu, jejíž *corporate veil* je možno využít k ochraně mateřského subjektu před případnými neblahými následky *fraudent* jednání je důvodem pro aplikaci doktríny *piercing the corporate veil*. Griffin⁶³ tak například dovozuje, že byl-li by býval měl pan Salomon podvodný (nekalý) motiv, když zakládal svoji *Ltd.*, byl by býval výsledek případu *Salomon v Salomon*⁶⁴ odlišný. I další literatura diskutuje *fraud* samostatně.^{65, 66} V praxi je nicméně judikatury, která by tento důvod samostatně potvrdila, minimum a neváže se nutně na participaci holdingového mateřského subjektu (či ovládajícího subjektu) na právech a povinnostech dceřiné společnosti.

Judikatura prozatím dovodila toliko ignorování existence *corporate veil* v případě, kdy založení takové společnosti je již samo o sobě nástrojem snahy o podvod (*Griffino-vi*, výše, lze tedy dát částečně za pravdu).

Za zmínku stojí judikát *Gilford Motor Co. Horne*.⁶⁷ V tomto případě se zavázal pan Horne ve své pracovní smlouvě na pozici obchodního ředitele, že nebude vstupovat do vlastních obchodů s klienty zaměstnavatele. Následně založil se svojí ženou společnost, která do takových obchodů s klienty zaměstnavatele žalovaného vstupovala. V daném sporu soud došel k závěru, že *corporate veil* obrana postavená na tom, že do závazkových vztahů vstupovala právě vytvořená společnost, nikoliv žalovaný, je pouhý klam („*a mere 'sham' or 'cloak'*“).⁶⁸ Soud proto pro účely sporu mezi žalobcem a panem Horne jako žalovaným ignoroval korporátní existenci založené společnosti.

Jak je nicméně již výše naznačeno, z podstaty věci je třeba gró tohoto judikátu odlišovat od diskutované problematiky v tom smyslu, že zde nejde o klasický *piercing* mezi členy holdingu, a dále že hlavním kvalifikačním předpokladem pro aplikaci tohoto pravidla je, že účel založení společnosti je již ze své podstaty nemorální, resp. možnost existence společnosti jakožto samostatné osoby je z podstaty zneužita (tzv. „*abuse of company principle*“)^{69, 70}.

Pro *piercing the corporate veil* v rámci holdingu však není prozatím judikatury, která by z důvodu samostatného podvodu *fraud* zásadně potvrdila. Jak již výše zmíněno, *Court of Appeal* toto v teoretické rovině poprvé explicitně diskutoval v roce 1990. *Pro futuro* však, domnívám se, bude-li někde další prostor pro rozvoj či vývoj tohoto institutu, bude to právě pro tento důvod.

III.2.1.2 Zastoupení (agency)

Další z analyzovaných důvodů je *agency*, tedy jednání v plné moci (zastoupení). Z podstaty věci dochází k analýze této problematiky u zastoupení nepřímého,

⁶³ Griffin, S. *Company Law. Fundamental Principles*. Essex: Pearson Education Limited. 2001, s. 11.

⁶⁴ Cit. supra.

⁶⁵ Srov. např.: Rixon, F. G. *Lifting the veil between holding and subsidiary companies*. 102 LQR 1986, s. 423

⁶⁶ Cit. z: Vandekerckhove, *supra*, s. 71.

⁶⁷ *Gilford Motor Co. v Horne* [1933] Ch. 935.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Srov. (Kolektiv nejmenovaných autorů z The City Law School). *Company Law in Practice*. 7. ed. Oxford: Oxford University Press. 2008, s. 25.

⁷⁰ K historii též Powles, D. *The "See-Through" Corporate Veil*. In: 40 MLR 1970, s. 339.

resp. faktického a skrytého,⁷¹ tj. vlastním jménem na účet zastoupeného a to zejména v situacích, kdy judikatura dovozuje faktické zastoupení, hraničící v rámci civilního práva až téměř s jednatelstvím bez příkazu.

Vandekerckhove poukazuje na to, že přesto, že soudy se staví k možnosti shledat, že tam či jinde vztah *agency* existuje velmi zdrženlivě až vyhýbavě, v judikatuře se již úspěšné případy přeci jen objevily a tento důvod pro *piercing the corporate veil* tedy v tomto právním řádu existuje. Odkazuje zejména na případ *Smith, Stone and Knight Ltd. v Birmingham Corp*⁷² z roku 1939.

III.2.2 Teorie jedné ekonomické jednotky (*single economic unit*)

Poslední teoreticky diskutovanou doktrínou pro možný *piercing the corporate veil* je doktrína tzv. *single economic unit*, tj. jediné ekonomické jednotky. Jak již zmíněno v případě *Adams v Cape Industries*,⁷³ byla tato možnost naznačena.

V případě *DHN Food Distributors v Towler Hamlets London Borough Council*⁷⁴ pak byl tento důvod přímo úspěšným základem pro *piercing*. Literatura na něj proto s oblibou odkazuje.⁷⁵ Oblíbený je zejména citát *Lorda Denning MR*:

Tato skupina je v podstatě to samé jako veřejná obchodní společnost, v níž jsou všechny tři společnosti společníky. Nemělo by se na ně pohlížet samostatně jen, aby věc selhala na technickálii. Neměly by být zbaveny kompenzace, která jim spravedlivě náleží. Tyto tři společnosti by za tímto účelem měly být chápány jako jedna a matka D. H. N. by měla být vnímána stejně tak [...]^{76, 77}

K danému případu je nicméně třeba poznamenat, že co do meritu věci šlo nikoliv o situaci, kdy by se druhá strana snažila prolomit skrze *corporate veil* dceřiné společnosti směrem ke společnosti mateřské, ale kde se mateřská společnost dohromady se svými společnostmi dceřinými domáhala kompenzace od orgánu veřejné správy. Nelze proto očekávat, že by soudy snad měly tendenci ke stejnému přístupu i v případě opačného prolomování *corporate veil*, neboť přesto, že právní věta výše vyřčená měla platit (nebylo-li by níže uvedené *judikatury* Sněmovny Lordů), konotace tohoto případu je přeci jen speciální. Ostatně bezprostředně další věta judikátu za následujícím citátem zní: „*So D.H.N. are entitled to claim compensation accordingly.*“⁷⁸. Závěry některých

⁷¹ Srov. např. Ottolenghi, S. *From peeping behind the corporate veil to ignoring it completely* 53 MLR 1990, s. 338 na 345.

⁷² *Smith, Stone and Knight Ltd. v Birmingham Corp.* [1939] 4 All ER 116.

⁷³ Cit. supra.

⁷⁴ *DHN Food Distributors v Towler Hamlets London Borough Council* [1976] 1 WLR 852; 3 All ER 462.

⁷⁵ Př.: Dobson, J. M. „*Lifting the Veil*” in *Four Contries: The Law of Argentine, England, France and the United States*. 35 ICLQ 1986, s. 839 na s. 860; dále např. *Vandekerckhove, supra*, s. 71.

⁷⁶ Jak cituje Dobson, *ibid.*

⁷⁷ Překlad autora: originál: *This group is virtually the same as a partnership in which all the three companies are partners. They should not be treated separately so as to be defeated on a technical point. They should not be deprived of the compensation which should justly be payable for disturbance. The three companies should, for present purposes, be treated as one, and the parent company D.H.N. should be treated as that one [...]*

⁷⁸ Pro celý text judikátu ref: <http://www.uniset.ca/other/pollypeck/19761WLR852.html> (2. 6. 2009 10:57:20).

komentátorů hovořících o tom, že tento judikát prokazuje cestu předmětné doktríny do anglické judikatury, se proto zdají být předčasné^{79, 80}.

Nadto, jak výše naznačeno, Sněmovna Lordů následně explicitně tento doktrinální důvod pro *piercing the corporate veil* odmítla v případě *Woolfson v Strathclyde Regional Council*.⁸¹ *Lord Keith of Kinkel* byl v tomto případě jediný z lordů, který přišel s elaborovaným názorem, zbytek Jejich Lordstev se vždy připojil.⁸² Ve stěžejní pasáži *Lord Keith* jednak kritizuje odůvodnění *Court of Appeal* a jednak z opatrnosti diferencuje mezi současným případem a případem *DHN Food Distributors v Towler Hamlets London Borough Council*. Je tedy zřejmé, že si Jejich Lordstva nechala otevřený prostor pro případné manévrování formou distinkce v další judikatuře. Pro přesnost citujeme tento judikát v originálu:

It was held by the Court of Appeal (Lord Denning M. R., Goff and Shaw L. L. J.) that the group was entitled to compensation for disturbance as owners of the business. The grounds for the decision were (1) that since D. H. N. was in a position to control its subsidiaries in every respect, it was proper to pierce the corporate veil and treat the group as a single economic entity for the purpose of awarding compensation for disturbance (2) that if companies were to be treated as separate entities, there was by necessary implication from the circumstances an agreement between D. H. N. and Bronze under which the former had an irrevocable licence to occupy the premises for as long as it wished, and that this gave D. H. N. a sufficient interest in the land to found a claim to compensation for disturbance; and (3) (per Goff and Shaw L. L. J.) that in the circumstances Bronze held the legal title to the premises in trust for D. H. N., which also sufficed to entitle D. H. N. to compensation for disturbance. It is the first of those grounds which alone is relevant for present purposes, I have some doubts whether in this respect the Court of Appeal properly applied the principle that it is appropriate to pierce the corporate veil only where special circumstances exist indicating that it is a mere façade concealing the true facts/Further, the decisions of this House in *Caddies v Harold Holdsworth & Co. (Wakefield) Ltd.* and *Meyer v Scottish Co-operative Wholesale Society Ltd.*, which were founded on by Goff L. J. in support of this ground of judgment and, as to the first of them, to some extent also by Lord Denning M.R., do not, with respect, appear to me to be concerned with that principle. But however that may be I consider the D. H. N. Food case to be clearly distinguishable on its facts from the present case. There the company that owned the land was the wholly-owned subsidiary of the company that carried on the business. The latter was in complete control of the situation as respects anything which might affect its business, and there was no one but itself having any kind of interest or right as respects the assets of the subsidiary.

Nicméně judikatura Sněmovny Lordů, která by se v tomto smyslu odlišovala, a tedy tuto doktrínu podpořila, neexistuje. Také *Court of Appeal* pak o cca deset let později

⁷⁹ Zejména *Dobson*, supra.

⁸⁰ *Lord Denning MR* se nicméně zdá být zastáncem extenzivního ignorování principu *the corporate veil*. V jiném, daňovém případě o několik let dříve totiž ignoroval korporátní závoj dceřině společnosti vlastníci nemovitost, která své mateřské společnosti tuto pronajala a mateřská společnost nájem vykazovala jako nákladovou položku, jejíž neuznání soud potvrdil (*Littlewoods Mail Order Stores Ltd. v McGregor* [1969] *All ER* 855). V daném případě však spíše než o *piercing the corporate veil* šlo o materiální posouzení právního úkonu. Viz také: *Littlewoods Mail Order Securities Ltd. v I.R.C.* [1963] *A.C.* 135; srov: Nicol, A. *Outflanking Protective Legislation. Shams and beyond*. In: 44 *MLR* 1981, s. 26; či Powles, D. *The "See-Through" Corporate Veil*. In: 40 *MLR* 1977, s. 340.

⁸¹ *Woolfson v Strathclyde Regional Council* [1978] *SLT* 159.

⁸² Pro celý text. Judikátu ref. <http://www.uniset.ca/other/cs5/1978SLT159.html> (2. 6. 2009 11:15:23).

sám též tuto doktrínu zpochybnil v případě *Bank of Tokyo Ltd. Karoon*.⁸³ Nelze ji proto považovat za součást platného práva.

III.2.1.3 Shrnutí soudcovského práva

Z výše uvedeného přehledu stavu judikatury dovozují v zásadě následující závěr platný pro Anglii a Wales: Přestože teorie anglického *common law* připouští *piercing* zejména pro *fraud* a *agency*, praxe je zdrženlivější a prozatím se v zásadě drží principu *corporate veil*.

V případě doktríny *agency* pak je dále zejména sporné, zda teoreticky lze hovořit o *stricto sensu* *piercingu* v kontextu, kdy je odpovědnost subjektu dovozena z právního úkonu uskutečněného na účet tohoto subjektu. V souhrnu proto docházíme k závěru, že anglické právní prostředí sice v rámci *common law* institut *piercing the corporate veil* zná, judikatura jej sporadicky použila (a je zřejmé, že transatlantická teoretická *cross-fertilizace* zde měla jistý i praktický dopad), nicméně tento je minimální a judikatura se v zásadě zatím pevně drží principu *corporate veil*, tedy tzv. *piercing* se neujal jako součást platného *common law*.

III.2.2 Statutární *piercing* korporátního závoje

Výše uvedený dílčí závěr nicméně neznamená, že by snad anglická právní věda, jakož i pozitivní právo, neznaly zvláštní případy, kdy může třetí osobě vyvstat sankční povinnost něčeho hradit z důvodu stavu hospodaření společnosti, na němž se taková osoba podílela.

Insolvency Act 1986⁸⁴ skutečně ve znění svých doplnění řeší situaci, kdy buďto z důvodu *podvodného obchodování (fraudulent trading)* či *špatného obchodování (wrongful trading)* je možno, aby insolvenční soud na návrh *insolventního správce* (v angl. *liquidator*) uložil osobě, která je za takový průběh obchodování (zjednodušeně řečeno) „odpovědná“, splatit dle úvahy soudu stanovenou částku do podstaty.⁸⁵

⁸³ *Bank of Tokyo Ltd. v Karoon* [1986] 3 WLR 414.

⁸⁴ *Viz Her Majesty's Stationery Office na: http://search.opsi.govuk/search?q=insolvency+act+1986&btnG=Search&output=xml_no_dtd&client=opsisearch_semaphore&proxystylesheet=opsisearch_semaphore&site=opsi_collection* (1. 6. 2009 20:07).

⁸⁵ Insolvency Act 1986, čl. 213 a násl.:

„213. Fraudulent trading (1) If in the course of the winding up of a company it appears that any business of the company has been carried on with intent to defraud creditors of the company or creditors of any other person, or for any fraudulent purpose, the following has effect. (2) The court, on the application of the liquidator may declare that any persons who were knowingly parties to the carrying on of the business in the manner above-mentioned are to be liable to make such contributions (if any) to the company's assets as the court thinks proper.

214. Wrongful trading (1) Subject to subsection (3) below, if in the course of the winding up of a company it appears that subsection (2) of this section applies in relation to a person who is or has been a director of the company, the court, on the application of the liquidator, may declare that that person is to be liable to make such contribution (if any) to the company's assets as the court thinks proper. (2) This subsection applies in relation to a person if – (a) the company has gone into insolvent liquidation, (b) at some time before the commencement of the winding up of the company, that person knew or ought to have concluded that there was no reasonable prospect that the company would avoid going into insolvent liquidation, and (c) that person was a director of the company at that time; but the court shall not make a declaration under this section in any case where the time mentioned in paragraph (b) above was before 28th April 1986. [...]

Citace pod čarou nicméně ilustruje, že *wrongful trading*⁸⁶ je možno postihnout jen současně, či bývalé, statutární orgány, resp. členy případných kolektivních statutárních orgánů (*directors*).⁸⁷ Proto ve smyslu holdingového *piercing vis-à-vis* mateřská společnost je toto ustanovení nepoužitelné. Někteří autoři hovoří nicméně o potenciálu postihování mateřské společnosti při dennodenním či zásadním zasahování do obchodního vedení dceřiné společnosti z pozice takzvaného *stínového statutára* (*shadow director*).⁸⁸ Tento výklad se zatím zdá přílišně odvážný a neodpovídá nutně výkladu předmětného ustanovení Insolvency Act 1986, zejména za použití výkladu teleologického.

Naopak u *fraudulent trading* je potenciálně možné uvažovat o tom, že soud by mohl postihnout jakékoliv další osoby zúčastněné na obchodních aktivitách dané společnosti. Hypoteticky by tak mohl při přílišně sepjatém vztahu mateřského subjektu a subjektu dceřiného být postižen subjekt mateřský (tj. *pierced the corporate veil*), pokud by efektivně určovala obchodní jednání takové insolvenční následně postižené „dcery“. Avšak judikatura v dané věci zatím chybí a vzhledem k opatrnosti, se kterou se soudy staví k *piercingu*, lze spíše očekávat úzký výklad daného ustanovení.

Lze proto závěrem konstatovat, že ani statutární *piercing* není v Anglii a Walesu ve vztahu k holdingu, tj. *corporate veil* dceřiné společnosti vis-à-vis společnost mateřská zásadně etablován a jedná se spíše o oblast teoretických diskuzí bez opory v platném právu. *Piercing the corporate veil* tedy není v praxi rozšířen.

III.3 NĚMECKO

Německý právní řád má nejrozvinutější psanou doktrínu koncer-
nu, včetně oblasti odpovědnosti za škodu vis-à-vis minoritní akcionáři, jak
u koncernu smluvního, faktického (zejména §§ 311–328 AktG),⁸⁹ tak u začleně-

⁸⁶ Dtto.

⁸⁷ Anglické právo zná statutární orgán – *directo*, jak v případě Ltd. Tak Plc. a terminologicky zde nerozlišuje.

⁸⁸ Srov. zejména Vandekerckhove, *supra*, s. 68.

⁸⁹ Verantwortlichkeit bei Fehlen eines Beherrschungsvertrags:

zejména § 311 odst. 1 AktG zní: „Besteht kein Beherrschungsvertrag, so darf ein herrschendes Unternehmen seinen Einfluß nicht dazu benutzen, eine abhängige Aktiengesellschaft oder Kommanditgesellschaft auf Aktien zu veranlassen, ein für sie nachteiliges Rechtsgeschäft vorzunehmen oder Maßnahmen zu ihrem Nachteil zu treffen oder zu unterlassen, es sei denn, daß die Nachteile ausgeglichen werden.“

§ 317 AktG: „(1) Veranlaßt ein herrschendes Unternehmen eine abhängige Gesellschaft, mit der kein Beherrschungsvertrag besteht, ein für sie nachteiliges Rechtsgeschäft vorzunehmen oder zu ihrem Nachteil eine Maßnahme zu treffen oder zu unterlassen, ohne daß es den Nachteil bis zum Ende des Geschäftsjahrs tatsächlich ausgleicht oder der abhängigen Gesellschaft einen Rechtsanspruch auf einen zum Ausgleich bestimmten Vorteil gewährt, so ist es der Gesellschaft zum Ersatz des ihr daraus entstehenden Schadens verpflichtet. Es ist auch den Aktionären zum Ersatz des ihnen daraus entstehenden Schadens verpflichtet, soweit sie, abgesehen von einem Schaden, der ihnen durch Schädigung der Gesellschaft zugefügt worden ist, geschädigt worden sind.

(2) Die Ersatzpflicht tritt nicht ein, wenn auch ein ordentlicher und gewissenhafter Geschäftsleiter einer unabhängigen Gesellschaft das Rechtsgeschäft vorgenommen oder die Maßnahme getroffen oder unterlassen hätte.

(3) Neben dem herrschenden Unternehmen haften als Gesamtschuldner die gesetzlichen Vertreter des Unternehmens, die die Gesellschaft zu dem Rechtsgeschäft oder der Maßnahme veranlaßt haben.

(4) § 309 Abs. 3 bis 5 gilt sinngemäß.“

§ 318 AktG: „(1) Die Mitglieder des Vorstands [sic] der Gesellschaft haften neben den nach § 317 Ersatzpflichtigen als Gesamtschuldner, wenn sie es unter Verletzung ihrer Pflichten unterlassen haben, das nachteilige Rechtsgeschäft oder die nachteilige Maßnahme in dem Bericht über die Beziehungen der Gesellschaft zu verbundenen Unternehmen aufzuführen oder anzugeben, daß die Gesellschaft durch das Rechtsgeschäft oder die Maßnahme benachteiligt wurde und der Nachteil nicht ausgeglichen worden war. Ist streitig, ob sie die Sorgfalt eines ordentlichen und gewissenhaften Geschäftsleiters angewandt haben, so trifft sie die Beweislast.

ní.⁹⁰ Tato ustanovení nejsou *stricto sensu piercingem*, neboť upravují vztah v rámci koncernu a nikoliv navenek. Statutárně tedy není institut analogický *piercingu* vyvinut.

Teorie a judikatura nicméně vyvinula v rámci tzv. *Konzernaußenrecht* rozsáhlé způsoby jak tzv. *Trennungsprinzip* (corporate veil) překonat v rámci tzv. *Durchgriffshaftung* (analgie *piercing the corporate veil*). Přestože německý právní řád, jakožto civilistický řád kontinentální, nezná *stricto sensu* oblast *equity* jakožto jednoho z pramenů práva, byla judikatura schopna aplikací základních civilistických maxim obsažených v BGB⁹¹ tento princip efektivně nahradit. Vedle práva psaného judikatura též aktivně používá *analogii legis*⁹².

III.3.1 *De facto* podvod (*fraud*) v německém právu: *bona fides* a dobré mravy – *nach Treu und Glauben*

Spolkový soudní dvůr⁹³ proto několikrát judikoval v rámci maximy *nach Treu und Glauben* (dobré mravy)⁹⁴ situace, kdy ignoroval korporátní závoj (resp. samostatnou existenci) právnické osoby (a tedy v terminologii anglosaské v tomto příspěvku používané *pierced the corporate veil*). Jako vhodná ukázka této doktríny je vzorový příklad sestavený autory *Cohn a Simitis*⁹⁵. Tito konstatují:

The rule of good faith applies to interpretation of contracts. This rule may lead to a piercing of the veil. Where a contract in restraint of trade is permissible, its effect cannot be circumvented by the formation of a separate judicial entity. If A has promised not to compete with B, a company of which he is sole or controlling shareholder is bound by his promise. The shareholders of a company which has concluded a non-competition agreement cannot escape the obligation that have been created by dissolving the company and forming a new company which competes with the party with which the agreement was concluded.⁹⁶

(2) Die Mitglieder des Aufsichtsrats der Gesellschaft haften neben den nach § 317 Ersatzpflichtigen als Gesamtschuldner, wenn sie hinsichtlich des nachteiligen Rechtsgeschäfts oder der nachteiligen Maßnahme ihre Pflicht, den Bericht über die Beziehungen zu verbundenen Unternehmen zu prüfen und über das Ergebnis der Prüfung an die Hauptversammlung zu berichten (§ 314), verletzt haben; Absatz 1 Satz 2 gilt sinngemäß.

(3) Der Gesellschaft und auch den Aktionären gegenüber tritt die Ersatzpflicht nicht ein, wenn die Handlung auf einem gesetzmäßigen Beschluß der Hauptversammlung beruht.

(4) § 309 Abs. 3 bis 5 gilt sinngemäß.“

⁹⁰ Diskuze na toto téma je však mimo rámec tohoto příspěvku.

⁹¹ Termín *Konzernaußenrecht*, jakož i vývoj *Durchgriffshaftung* na bázi obecných zásad civilního práva v rámci BGB zavedl ve své disertační práci v 1969 E. Rehlinger. Srov Hachenburg, M. – Ulmer, P. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG): Grosskommentar*. Berlin: Walter de Gruyter, 1997, s. 121 fn 313. Či Vandekerckhove, *supra*, s. 62.

⁹² Naopak diskuze německých doktrín *Durchgriffshaftung* v této části příspěvku bude postavena na analogii s anglosaským právem tak, aby bylo možné komparativní srovnání a hledání společné množiny institutů v rámci *piercing the corporate veil*, maje na paměti snahu zjistit, zda lze o institut *piercing the corporate veil* hovořit na úrovni obecného mezinárodního práva jako obecné zásadě právní uznávané civilizovanými národy.

⁹³ (jakož i císařský Říšský soud před ním).

⁹⁴ BGB, RGBl. S. 195; § 157 a § 242.

⁹⁵ Cohn, E. J., Simitis, C. "Lifting the Veil" in the Company laws of the European Continent. In: 12 ICQL 1963, s. 196.

⁹⁶ Tento příklad byl sestaven na základě rozhodnutí Říšského soudu ze dne 10. června 1926, sb. rozh. 114, s. 68 a dále rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 13. února 1952 sb. rozh. 5, s. 126 na s. 128 a s. 133 na s. 136. Viz *Cohn et Simitis, supra*, s. 196 fn 16 a fn 17.

Do stejné kategorie, tj. jakési analogie *fraud*, lze pak zařadit případy, kdy je zneužita nezávislost ovládaného subjektu ke krácení věřitele. Příkladem je případ *Divadlo Tivoli*.⁹⁷

Zde jistá obchodní společnost provozovala divadlo, budovu, kterou měla pronajatou od svého jediného společníka – fyzické osoby. Věřitelé získali vykonatelné rozhodnutí proti dané společnosti na plnění dluhů. Jediný společník na vzniklou situaci reagoval tak, že vypověděl své společnosti nájemní smlouvu na divadlo a provoz převzal sám, čímž danou společnost zbavil jejího hlavního zdroje příjmů, ze kterých by se případní věřitelé mohli uspokojovat. V dané situaci soud povolil výkon rozhodnutí, odsuzující danou společnost, tak, aby byl veden proti danému společníkovi (resp. jeho majetku).

III.3.2 Doktrína *Vermögensmischung* (analogie angloamerické doktríny identity?)

Tato judikaturou vyvinutá doktrína vstupuje na scénu v situaci, kdy jediný, či majoritní společník, kapitálové společnosti přistupuje k jejímu majetku tak, že ignoruje její samostatnost a směšuje majetek svůj a majetek společnosti. Přestože, co do mentálního rozpoložení, není na rozdíl od US teorie *identity* či *alter ego*⁹⁸ nutná *a priori mala fides*, lze tyto doktríny svojí podstatou srovnávat.⁹⁹

Tato doktrína byla plně vyvinuta judikaturou a nemá oporu v psaném pozitivním právu. Původcem této doktríny¹⁰⁰ je německý Spolkový soudní dvůr v judikátu *II ZR 178/03* r. 2005.^{101, 102, 103}

V tomto konkrétním případě soud dovodil, že pro nedodržování formální samostatnosti společnosti resp. jejího majetku, je společník GmbH, jakožto kapitálové společnosti, odpovědný (tj. ručí)¹⁰⁴ stejně, jako by ručil společník veřejné obchodní společnosti (OHG) dle § 128 HGB.¹⁰⁵ Soud tak vyřadil z aplikace ustanovení § 13 GmbHG, které explicitně stanovuje, že závazky společnosti lze uspokojovat toliko z majetku společnosti.¹⁰⁶

Je zřejmé, že Spolkový soudní dvůr zde vytváří velmi extenzivní judikaturu, která je daleko za hranici psaného práva a lze se domnívat (zatím v rovině spekulací), že v tomto smyslu částečně podléhá vlivu *piercing the corporate veil* tak, jak je znám z anglosaského práva. Nicméně toto rozhodnutí se v zásadě nesetkalo s kritikou.¹⁰⁷

⁹⁷ Reichsgericht, rozsudek ze dne 5. května 1932 (1933) Höchstrichterliche Rechtsprechung, č. 299. Cit. z *Cohn et Simitis*, supra, s. 194 fn 11a.

⁹⁸ Již starší judikatura německého Spolkového soudního dvora naznačovala akceptaci svého druhu doktríny *alter ego*, dnes nahrazenou doktrínou *Vermögensmischung*. Srov. diskuzi v *Cohn et Simitis*, supra, s. 198.

⁹⁹ Viz výše.

¹⁰⁰ Resp. jejího potvrzení vis-a-vis nižší soudní instance.

¹⁰¹ Rozhodnutí sp.zn. *II ZR 178/03* ze dne 14. 11. 2005, K nalezení: 59 NJW 2006, s. 1344.

¹⁰² Pro komentář případu srov.: Keil, T. BGH, *Durchgriffshaftung des GmbH-Gesellschafters wegen Vermögensmischung*. In: DZWIR 2006, s. 370.

¹⁰³ Celý text rozhodnutí nalezitelný na: <http://lexetius.com/2005,3441> (5. 6. 2009 15:27:14).

¹⁰⁴ V této doktríně tedy nejde o přímý vstup do závazku, ale o akcesorický jev.

¹⁰⁵ *Fundstelle supra*. Toto ustanovení zní: „Die Gesellschafter haften für die Verbindlichkeiten der Gesellschaft den Gläubigern als Gesamtschuldner persönlich. Eine entgegenstehende Vereinbarung ist Dritten gegenüber unwirksam.“

¹⁰⁶ Toto ustanovení zní: „Für die Verbindlichkeiten der Gesellschaft haftet den Gläubigern derselben nur das Gesellschaftsvermögen.“

¹⁰⁷ A i Spolkový soudní dvůr je ve svém jazyce velmi střídmy tak, aby doktrína kulturně „zapadala“ do německého právního řádu, tradice, a nepodléhala módním anglofonním vlivům.

Budiž poznamenáno, že již o 12 let dříve Spolkový soudní dvůr rozhodl v případě *II ZR 16/93*¹⁰⁸ ve stejném duchu vis-à-vis statutární orgán, v daném případě jednatel GmbH.

Přestože pro účely tohoto příspěvku je tedy relevantní doktrína *Vermögensmischung* ve vztahu k ovládající osobě, platí dle soudobé německé literatury jak vůči osobě ovládající, tak vůči statutárnímu orgánu. Dle textu judikátu *II ZR 178/03* lze navíc usuzovat to, že co do ovládající osoby, nejen že tato doktrína platí na jediného společníka, jakož i většinového společníka GmbH, ale není důvodu, proč by soud měl mít problém případně toto rozšířit i na situace společnosti akciové nad rámec ve smyslu úpravy koncernového práva i mimo situace zákonem povoleného začlenění ve smyslu § 322 AktG.

V kontextu doktríny *Vermögensmischung* je nicméně třeba poukázat i na Spolkovým soudem akceptované výjimky. Přestože *mala fides* se zatím nezdá být kvalifikačním předpokladem pro aplikaci této doktríny, explicitní přítomnost *bona fide* je naopak okolností, která vylučuje její aplikaci. Příkladem je usnesení *II ZR 104/07*.¹⁰⁹

V tomto případě soud odmítl odpovědnost společníka, který sice inkasoval pohledávky společnosti vůči třetím osobám na svůj osobní účet, nicméně z těchto peněz pak hradil pohledávky za společnost a z vlastních peněz nadto umořoval pohledávky společnosti. Právní věta tohoto judikátu zní:

An einem die Haftung nach § 826 BGB begründenden existenzvernichtenden Eingriff fehlt es, wenn der Gesellschafter zwar Forderungen der GmbH gegen Dritte auf ein eigenes Konto einzieht, mit diesen Mitteln jedoch Verbindlichkeiten der Gesellschaft begleicht und zusätzlich in beträchtlichem Umfang aus eigenem Vermögen weitere Gesellschaftsschulden tilgt.^{110, 111}

Obecně je pak třeba poukázat na rozdíl spočívající v tom, že *Durchgriffshaftung* má v rámci této doktríny, ať již na základě judikatury odkazující *per analogiam* na § 128 HGB, či na základě § 322 AktG charakter teoreticky akcesorický, neboť se jedná o ručení svého druhu, což je zásadní koncepční rozdíl od anglosaského *piercing the corporate veil*. Praktický význam tohoto rozdílu však bude v konkrétní situaci podobných případů minimální, význam toto však má při úsudku na existenci obecné zásady právní uznávané civilizovanými národy.

¹⁰⁸ Rozhodnutí sp. zn. *II ZR 16/93* z 13. 4. 1994 nalezitelné: BGHZ 125, 366; NJW 1994, 1801; BB 1994, 1095.

¹⁰⁹ Ze dne 2. června 2007.

¹¹⁰ Zdroj: http://www.seefeldner.de/rechtsprechung/gmbh_recht/gmbh_recht_durchgriffshaftung.php (6. 6. 2009 17:36:15).

¹¹¹ Přesto, že judikát zde operuje s *existenzvernichtenden Eingriff* (kterýžto institut je diskutován dále), je třeba tuto referenci vnímat nikoliv v rámci doktríny *existenzvernichtenden Eingriff*, ale jako diferenciaci od ní žalobce mohl postavit svůj případ jak na bázi skutečnosti, že žalovaný vyvádí majetek ze sféry společnosti – a tudíž *existenzvernichtenden Eingriff*, ale i na bázi míšení majetku *Vermögensmischung*. Přesto, že v daném případě byla explicitně diskutována možnost *existenzvernichtenden Eingriff*, meritorně je postoj soudu spíše subsumovatelný pod výjimku z doktríny *Vermögensmischung*.

III.3.3 Doktrína podfinancování

Německá judikatura znala v polovině 20. století též svoji variantu doktríny podfinancování. *Cohn et Simitis*¹¹² v tomto kontextu odkazují na judikát Spolkového soudního dvora z r. 1959.¹¹³

V tomto případě majoritní společník společnosti, kterou založil s pomocí dalších dvou fyzických osob, jako společnost s minimálním možným základním kapitálem, této společnosti poskytl půjčku, čímž financoval její obchodní aktivity. Avšak obchodní aktivity dané společnosti svým objemem zásadně převyšovaly její vlastní kapitál. Když se společnost dostala do nesnází, vyplatila svému majoritnímu společníkovi poskytnutou půjčku, což způsobilo nedostatek kapitálu ke krytí závazků vůči ostatním věřitelům. Věřitelé se domáhali u soudu vůči tomuto majoritnímu společníkovi, aby byl povinován vrátit (již vyplacené, tj. jemu vrácené) prostředky do společnosti, přičemž daná půjčka měla být dle tohoto přístupu fakticky vnímána jako dissimulovaný vklad na základní kapitál. Tato žaloba byla úspěšná.

V současné době je tato doktrína zřejmě překonána, neboť v posledních devíti letech Spolkový soudní dvůr aktivně vyvíjí doktrínu *Existenzvernichtender Eingriff*, diskutovanou níže. Tato pak umožňuje žalovat napřímo na plnění, bez nutnosti domáhat se, aby vyvedené peníze byly vráceny do společnosti, pročež výše uvedená doktrína ztrácí na účelnosti.¹¹⁴

III.3.4 Doktrína osobní odpovědnosti společníka GmbH za přivedení společnosti do úpadku

III.3.4.1 Historický úvod

Německý právní řád explicitně řeší koncernové právo toliko u společností akciových.¹¹⁵ Protože zákonodárce se zatím nerozhodl tuto úpravu přenést i na další korporace, přičemž v praxi bylo často nutné řešit otázky GmbH, vyvinula se postupně judikatura Spolkového soudního dvora v tom smyslu, že úprava AktG¹¹⁶ byla na GmbH aplikována *per analogiam*. Tak tomu alespoň bylo začátkem 90. let 20. století. Nejvýznamnějšími jsou v tomto smyslu judikáty *Autokran*,¹¹⁷ *Tiefbau*,¹¹⁸ *Video*¹¹⁹ a *TTB*.¹²⁰

¹¹² *Cohn et Simitis*, *supra*, s. 192.

¹¹³ Rozsudek ze dne 14. prosince 1959 publikovaný v NJW 1960, s. 286; s odkazem na starší judikaturu Říšského soudu z let 1938 a 1939. Srov. *Cohn et Simitis*, *supra*, s. 192, fn 5.

¹¹⁴ Tam však, kde se žaluje přeci jen na vrácení do společnosti (a smysl to má například tam, kde bude žalovat insolvenční správce, rozhodla judikatura o tom, že společník, který si neoprávněně vyvedl peníze je musí vrátit i s úrokem z prodlení). Srov. rozsudek BGH ze dne 13. prosince 2007, sp. zn. IX ZR 116/06; DB 2008, 520.

¹¹⁵ Srov. Citace AktG, *supra*.

¹¹⁶ Výše citované § 311–318 AktG: Verantwortlichkeit bei Fehlen eines Beherrschungsvertrags.

¹¹⁷ Rozsudek ze dne 16. září 1989, 95 BGHZ, 330.

¹¹⁸ Rozsudek ze dne 20. února 1989, 107 BGHZ, 7.

¹¹⁹ Rozsudek ze dne 23. září 1991, 115 BGHZ, 187.

¹²⁰ Rozsudek ze dne 29. března 1992, 122 BGHZ, 123.

Spolkový soudní dvůr následně tuto linii judikátů zpochybnil v případě *Bremer Vulkan* (II ZR 178/99).^{121, 122} V tomto judikátu druhý civilní senát Spolkového soudního dvora odmítl předchozí výše citovanou judikaturu, když konstatoval:

Der Schutz einer abhängigen GmbH gegen Eingriffe ihres Alleingesellschafters folgt nicht dem Haftungssystem des Konzernrechts des Aktienrechts (§§ 291 ff., 311 ff. AktG), sondern ist auf die Erhaltung ihres Stammkapitals und die Gewährleistung ihres Bestandschutzes beschränkt, der eine angemessene Rücksichtnahme auf die Eigenbelange der GmbH erfordert. An einer solchen Rücksichtnahme fehlt es, wenn die GmbH infolge der Eingriffe ihres Alleingesellschafters ihren Verbindlichkeiten nicht mehr nachkommen kann.¹²³

Tento judikát vyvolal vlnu akademického zájmu.¹²⁴ Neřešil ale explicitně na základě čeho a jak (co do práva psaného či judikaturou nalezené doktríny) stavět odpovědnost ovládajícího subjektu.

III.3.4.2 Post-Bremer Vulkan – doktrína *Existenzvernichtender Eingriff*

Spolkový soudní dvůr následně vynesl závěr, že AktG není *per analogiam* aplikovatelný na společnost s ručením omezeným. Soud dále pokračoval v započatém trendu a postupně vytvářel doktrínu tzv. „*Existenzvernichtender Eingriff*“. Dalším krokem v tomto směru byl judikát *KBV* (II ZR 300/ 00).¹²⁵

V tomto případě společníci vyvedli kapitál z GmbH v podobě nájmu, kdy na základě nájemní smlouvy mezi jedním ze společníků a danou GmbH byla společnost nájemníkem. Společnost proto nebyla schopna dostát svým závazkům vůči věřitelům a snahy exekuvat její majetek byly neúspěšné pro jeho nedostatek.¹²⁶ Soud v daném případě našel dva důvody pro odpovědnost společníků.

Prvním důvodem je aplikace ustanovení § 826 BGB, podle něž ten, kdo jednáním v rozporu s dobrými mravy druhému přivodí škodu, je povinnen ji nahradit.^{127, 128}

Druhým důvodem je, dle názoru soudu, nerespektování existence kapitálu společnosti jakožto majetku, který případně může být použit k uspokojení věřitelů, což je zneužití právní formy GmbH, které s sebou přináší ztrátu možnosti se dovolávat omeze-

¹²¹ Rozsudek ze dne 17. září 2001, sp.zn. II ZR 178/99; (2001) NJW, 3622.

¹²² Text rozsudku dostupný online: <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=23416&pos=0&anz=1> (6. 6. 2009 22:17:33).

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Srov. např.: Schneider, J. *Erfolgsfaktoren der Unternehmensüberwachung: Corporate Governance aktienrechtlicher Aufsichtsorgane im internationalen Vergleich*. Berlin: Erich Smidt Verlag, 2000, s. 9; Wazlawik, T. *Die Konzernhaftung der deutschen Muttergesellschaft für die Schulden ihrer US-amerikanischen Tochtergesellschaft: eine Rechtsvergleichung*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2004, s. 265; Zumbansen, P. *Liability Within Corporate Groups (Bremer Vulkan) – Federal Court of Justice Attempts the Overhaul*. In: 3 German Law Journal 2002, Online: <http://www.germanlawjournal.com/print.php?id=124> (6. 6. 2009 17:13:28)

¹²⁵ Rozsudek ze dne 24. června 2000, sp. zn. II ZR 300/ 00. NJW (2000), 3024; též online: <http://lexetius.com/2002,1279> (6. 6. 2009 18:21:05).

¹²⁶ K popisu příkladu srov. též: Hänisch, D. *The Liability of shareholders for obligations of the company in Germany and the People's Republic of China*. LLM Dissertation No. LW 6537E. City University of Hong Kong, Hong Kong, 2007, s. 23; Online: <http://lbms03.cityu.edu.hk/oaps/slw2007-6537-hd976.pdf> (6. 6. 2009 17:25:56).

¹²⁷ § 826 BGB zní: „*Wer in einer gegen die guten Sitten verstößenden Weise einem anderen vorsätzlich Schaden zufügt, ist dem anderen zum Ersatz des Schadens verpflichtet.*“

¹²⁸ Zde je patrný vliv Rehbinderovy teorie *Konzernaußenrecht*.

ného ručení, protože v takovém případě se (i mimo případné insolvenční řízení) mohou věřitelé domáhat plnění přímo po společnicích. V původním jazyce zní právní věta následovně:

a) Die Respektierung der Zweckbindung des Gesellschaftsvermögens zur vorrangigen Befriedigung der Gesellschaftsgläubiger während der Lebensdauer der GmbH ist unabdingbare Voraussetzung für die Inanspruchnahme des Haftungsprivilegs des § 13 Abs. 2 GmbHG. Zugriffe der Gesellschafter auf das Gesellschaftsvermögen, welche die aufgrund dieser Zweckbindung gebotene angemessene Rücksichtnahme auf die Erhaltung der Fähigkeit der Gesellschaft zur Bedienung ihrer Verbindlichkeiten in einem ins Gewicht fallenden Maße vermissen lassen, stellen deshalb einen Mißbrauch der Rechtsform der GmbH dar, der zum Verlust des Haftungsprivilegs führt, soweit nicht der der GmbH durch den Eingriff insgesamt zugefügte Nachteil bereits nach §§ 30, 31 GmbHG ausgeglichen werden kann.

b) Bei Vorliegen der unter a genannten Voraussetzungen sind die Gesellschaftsgläubiger deshalb außerhalb des Insolvenzverfahrens grundsätzlich berechtigt, ihre Forderungen unmittelbar gegen die an den Eingriffen in das Gesellschaftsvermögen mitwirkenden Gesellschafter geltend zu machen, soweit sie von der Gesellschaft keine Befriedigung erlangen können [...]¹²⁹

Soud doktrínu „*Existenzvernichtender Eingriff*“ dále elaboroval. Nejdůležitějším judikátem je případ *Autohändler*¹³⁰ (II ZR 206/02).¹³¹ Zde nejen že soud potvrzuje svoji dosavadní judikaturu založenou v případě *Bremer Vulkan*, rozvíjí ji navíc dále na osoby v rámci *de facto* GmbH koncernu nejsoucí přímo společníky společnosti, která přišla na základě *Existenzvernichtenden Eingriffes* o majetek použitelný ke krytí závazků.

V daném případě šlo o 50% společníka GmbH, která (tato společnost) byla zase jediným společníkem GmbH neschopné dostát svým závazkům vůči věřitelům. Tento 50% společník, Žalovaný, vlastnil spolu se svojí ženou a dcerou, oběma menšinovými společníky, obchodní společnost E. GmbH. Tato společnost koupila další společnost, jmenovitě FZ GmbH. Žalovaný byl zároveň jediným jednatelem obou GmbH. Obě dvě společnosti byly v různých bodech v čase dealery automobilů, B. AG. FZ GmbH měla s B. AG smlouvu o obchodním zastoupení na dobu určitou. Po akvizici FZ GmbH společností E. GmbH byla smlouva mezi FZ GmbH a B. AG z aktivity E. GmbH předčasně (o dva roky) ukončena. Místo FZ GmbH zastupovala B. AG ve stejných prodejních prostorách nadále E. GmbH. Tato také převzala zaměstnance FZ GmbH. FZ GmbH tak přišla o svůj jediný příjem (z prodeje vozů, oprav a prodeje náhradních dílů) a nebyla proto nadále schopna plnit své, již existující, závazky.

Po marných snahách o exekuci proti FZ GmbH, která byla vždy pro nedostatek majetku jako neúspěšná zastavena, obrátili se věřitelé se žalobou proti Žalovanému. Spolkový soudní dvůr v dovolání Žalovaného tuto možnost připustil.

¹²⁹ http://lexetius.com/2002,1279_či <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&sid=a2a354b10d9327b931996e46c3b4ae22&nr=21766&pos=0&anz=1> (6. 6. 2009 22:14:05).

¹³⁰ Rozsudek ze dne 13. prosince 2004, sp.zn. II ZR 206/02.

¹³¹ Text online: <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&sid=e4c15216181b0054eb4393bd715fbee6&nr=31384&pos=0&anz=2> (6. 6. 2009 22:45:55).

Soud nejdříve explicitně potvrdil platnost doktríny „*Existenzvernichtender Eingriff*“, kterou sumarizoval:

Nach der neueren Rechtsprechung des Senats haftet der Gesellschafter einer GmbH für die Gesellschaftsschulden persönlich, wenn er auf die Zweckbindung des Gesellschaftsvermögens keine Rücksicht nimmt und der Gesellschaft durch offene oder verdeckte Entnahmen ohne angemessenen Ausgleich Vermögenswerte entzieht, die sie zur Erfüllung ihrer Verbindlichkeiten benötigt (sog. existenzvernichtender Eingriff).¹³²

Dále ji pak rozšířil i na osoby, které se na společnosti podílejí fakticky skrze prostředníka či tzv. „Strohmann“ („*bílý kůň*“), jakož i společníka společníka (*den Gesellschafter-Gesellschafter*).¹³³ Relevantní právní věta zní:

Z důvodu zničujícího zásahu ručí i ten, kdo není společníkem dané s. r. o, kdo ale je společníkem společnosti, která je společníkem dané s. r. o. (společník společníka), když může vyvíjet ovládací vliv na společnost jsoucí společníkem [toho s. r. o.].¹³⁴

III.3.5 Souhrn

Jak vidno výše, judikatura velmi zasahuje do oblasti spravedlnosti, jakož i do sféry osob formálně nezúčastněných na (i případně faktickém) holdingu. Lze tedy činit dílčí závěr, že Německá spolková republika má, přesto, že je postavená na kontinentálním právním řádu, velmi rozvinutou doktrínu *Durchgriffshaftung* postavenou na hranici mezi morálkou (spravedlností) a korporátním právem. Judikatura zde funguje jako morální korektiv pozitivního práva. Tato doktrína je v mnohém srovnatelná s *common law* doktrínou *piercing the corporate veil*. Zejména srovnatelné co do výsledku jsou US doktrína identity a německá *Vermögensvermischung*, jakož obě doktríny podfinancování.

V případech obou doktrín však vychází německá judikatura z vlastní kontinentální právní kultury a drží se v rámci svébytnosti své abstraktní kontinentální teorie. Je tak obtížné hledat a nalézat napříč oběma kulturami (USA a Německo) mnoho teoreticky destilovatelných styčných bodů. Zejména rozdílné, z pohledu

¹³² Rozsudek ze dne 13. prosince 2004, sp.zn. II ZR 206/02, s. 4 a 5.

¹³³ Soud se přitom odvolává na již existující judikaturu vztahující se v tomto kontextu na obecné povinnost společníků. Cit, supra, s. 5 a 6: „In der Rechtsprechung des Senats zu den Grundsätzen der Kapitalaufbringung und -erhaltung ist seit langem anerkannt, daß derjenige, der nur über einen Mittels- oder Strohmann an einer Gesellschaft beteiligt ist, genauso wie der unmittelbare Gesellschafter für die Aufbringung und Erhaltung des Stammkapitals einzustehen hat (BGHZ 31, 258; 118, 107, 110 ff.; ebenso BGH, Urt. v 3. November 1976 – I ZR 156/74, WM 1977, 73, 75). Nur so kann das Interesse der Gesellschaftsgläubiger an der Schaffung und Wahrung des Haftungsfonds der Gesellschaft wirksam und praktikabel geschützt werden. Nicht ausreichend wäre es dagegen, die Gläubiger darauf zu verweisen, mögliche Befreiungsansprüche des Vordermanns gegen den Hintermann geltend zu machen. Das gleiche gilt für den Gesellschafter-Gesellschafter, also denjenigen, der an einer Gesellschafterin der Gesellschaft beteiligt ist. Er wird jedenfalls dann einem Gesellschafter gleichgestellt, wenn er einen beherrschenden Einfluß auf die Gesellschafterin ausüben kann, etwa aufgrund einer qualifizierten Anteilsmehrheit (Senat, BGHZ 81, 311, 315 f.; Urt. v 24. September 1990 – II ZR 174/89, NJW 1991, 357, 358; v 21. Juni 1999 – II ZR 70/98, NJW 1999, 2822). Diese Grundsätze gelten auch für die Haftung eines Gesellschafter-Gesellschafters wegen eines existenzvernichtenden Eingriffs in das Gesellschaftsvermögen.“

¹³⁴ Překlad autora. Originál: „Wegen existenzvernichtenden Eingriffs haftet auch derjenige, der zwar nicht an der GmbH, wohl aber an einer Gesellschaft beteiligt ist, die ihrerseits Gesellschafterin der GmbH ist (Gesellschafter-Gesellschafter), jedenfalls wenn er einen beherrschenden Einfluß auf die Gesellschafterin ausüben kann.“

německo-kontinentálního, je pak chápání akcesority doktríny *Durchgriffshaftung*, jakožto v základech koncepčně naprosto odlišného modelu vnímání a právního pojmání postžitelnosti majetkové sféry jiné osoby.

III.4 FRANCIE

Francouzský právní řád je ze všech, v tomto příspěvku analyzovaných, právních řádů na oblast holdingových struktur, jakož i na oblast *piercing the corporate veil*, nejskoupější. Na rozdíl od německé kulturní oblasti nemá Francie, v podobě psané, upravené koncernové právo¹³⁵ a ani judikatura toto komplexně nenahradila.¹³⁶ Stejně tak nezná francouzské právo v obecné rovině institut, který by zásadně šel srovnávat s principem *piercing the corporate veil*.¹³⁸

Jedinou oblastí, která je výjimkou z výše vyřčeného, je právo insolvenční. Zde existují relativně propracovaná a psaným právem upravená pravidla postihu majetku osob, souhrnně řečeno, zodpovědných za úpadek relevantní právnické osoby (což je mimo předmět diskuze tohoto článku). Judikatura pak tato pravidla doplnila o další dvě doktríny postihu majetku odpovědných osob, a to následující.

III.4.1 Řízení pro zneužití manažerského postavení

Řízení pro zneužití manažerského postavení je nástrojem upraveným v čl. L 624-5¹³⁹ obchodního zákoníku (Code de Commerce). Dle tohoto ustanovení

¹³⁵ Srov.: Ebenroth, C. T. – Reiner, G. *Der Schutz der abhängigen Kapitalgesellschaft vor nachteiligen Vermögensverlagerungen in Frankreich*. Online: http://www.gunterreiner.de/ebenroth-reiner1992_bb-beilage13.pdf (7. 6. 2009 17:20:22).

¹³⁶ Srov.: Vandekerckhoven, *supra*, s. 40.

¹³⁷ Judikatura sice kryje některé případy, například zneužití pozice dominantního společníka vis-a-vis zájmy společnosti jako takové či vis-à-vis minoritní společník, je nicméně dosti kausaistická a nevyvinula koncepčně ucelené doktríny. K diskuzi této judikatury srov. zejména: Ebenroth & Reiner, *supra*.

¹³⁸ K samostatnosti korporací srov. např.: C. J. *Law and business in France: a guide to French commercial and corporate law*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers. 1994, s. 39.

¹³⁹ Toto ustanovení zní:

“I. – En cas de redressement judiciaire ou de liquidation judiciaire d’une personne morale, le tribunal peut ouvrir une procédure de redressement judiciaire ou de liquidation judiciaire à l’égard de tout dirigeant de droit ou de fait, rémunéré ou non, contre lequel peut être relevé un des faits ci-après :

1° Avoir disposé des biens de la personne morale comme des siens propres ;

2° Sous le couvert de la personne morale masquant ses agissements, avoir fait des actes de commerce dans un intérêt personnel ;

3° Avoir fait des biens ou du crédit de la personne morale un usage contraire à l’intérêt de celle-ci à des fins personnelles ou pour favoriser une autre personne morale ou entreprise dans laquelle il était intéressé directement ou indirectement ;

4° Avoir poursuivi abusivement, dans un intérêt personnel, une exploitation déficitaire qui ne pouvait conduire qu’à la paiements de la personne morale ;

5° Avoir tenu une comptabilité fictive ou fait disparaître des documents comptables de la personne morale ou s’être abstenu de tenir toute comptabilité conforme aux règles légales ;

6° Avoir détourné ou dissimulé tout ou partie de l’actif ou frauduleusement augmenté le passif de la personne morale ;

7° Avoir tenu une comptabilité manifestement incomplète ou irrégulière au regard des dispositions légales.

II. – En cas de redressement judiciaire ou de liquidation judiciaire prononcé en application du présent article, le passif comprend, outre le passif personnel, celui de la personne morale.

III. – La date de la cessation des paiements est celle fixée par le jugement d’ouverture du redressement judiciaire ou de la liquidation judiciaire de la personne morale.

IV. – L’action se prescrit par trois ans à compter du jugement qui arrête le plan de redressement de l’entreprise ou, à défaut, du jugement qui prononce la liquidation judiciaire.”

může soud řešící úpadek právnické osoby zahájit samostatné insolvenční řízení proti osobě, která zneužila svůj vliv v této právnické osobě tak, že¹⁴⁰:

- a) zacházela s vlastnictvím společnosti jako se svým,
- b) prováděla obchodní aktivity skrze společnost ve vlastním zájmu,
- c) používala aktiva či pasiva společnosti v rozporu se zájmy společnosti buďto pro svůj vlastní prospěch, či pro prospěch jiné společnosti na které se přímo či nepřímo účastní,
- d) zneužívajíc postavení pokračovala v operacích ku vlastnímu prospěchu a škodě společnosti, které nutně vedly k platební neschopnosti,
- e) vedla fiktivní účetnictví, zahlazovala účetní podklady či neúčtovala dle účetních pravidel,
- f) vyvedla či zatajila část kapitálu, či podvodně zvýšila zadlužení společnosti,
- g) vedla extrémně neucelené či špatné účetnictví.

Možnost zahájit toto samostatné a do své funkce kromě kompenzace společnosti a prevence i putativní insolvenční řízení (neboť zákonodárce mohl zvolit i formu nikoliv insolvenčního řízení, ale odděleného nahrazení škody bez nutnosti postihnout majetek takového „viníka“ jako celek), se vztahuje jednak na statutární orgány, a jednak na další subjekty, které fakticky mohou vykonávat vliv. Toto je zřejmé z jazykového výkladu úvodní věty ustanovení: „*le tribunal peut ouvrir une procédure de redressement judiciaire ou de liquidation judiciaire à l'égard de tout dirigeant de droit ou de fait, rémunéré ou non, contre lequel peut être relevé un des faits ci-après* [...]“.¹⁴¹

III.4.2 *Société fictive a doktrína confusion des patrimoines*

Vedle výše uvedeného důvodu pro zahájení samostatného řízení proti osobám zneužívajícím vliv, vyvinula judikatura též doktrínu *société fictive* a doktrínu *confusion des patrimoines*.

Doktrína *société fictive* znamená situaci, kdy existence společnosti je toliko fiktivní a jejím jediným účelem je sloužit zájmům fyzické osoby za ní (*maitré de l'affaire*).¹⁴²

Doktrína *confusion des patrimoines* pak popisuje situaci, kdy není možno rozdělit majetek společnosti a ovládající osoby.

V těchto případech soud rozšíří insolvenční řízení na majetek i těchto ovládajících osob. *Vandekerckhoven* v tomto kontextu podotýká, že přestože praxe směřuje mezi těmito důvody a výše popsaným ust. čl. L 624-5 CCom, převažuje to, že v těchto případech se nezahajuje nové řízení, ale postihne se v rámci insolvence právnické osoby i majetek ve sféře relevantního společníka, což je zásadním teoretickým rozdílem.¹⁴³

III.4.3 *Souhrn*

Ve vztahu k francouzskému právnímu řádu lze proto činit následující závěr: Francie má svým způsobem propracovaný systém *piercing the corporate veil*, který

¹⁴⁰ Srov. http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme2chance/doc/report_fra.pdf (8. 6. 2009 11:52:21).

¹⁴¹ Vedle statutárních orgánů tak mohou být postihnuti například i zaměstnanci na manažerských postech, nicméně vyloučit dle jazykového výkladu nelze i možnost postihnout ovládající osobu.

¹⁴² Vandekerckhoven, *supra*, s. 42.

¹⁴³ Vandekerckhoven, *supra*, s. 43.

co do svých důvodů velmi blízce konkuruje četnosti a věčnosti důvodům vyvíjeným v rámci právních řádů USA. Francie nicméně aplikuje tyto důvody pouze a výhradně v rámci úzkého profilu insolvenčního práva a mimo insolvenční řízení *piercing the corporate veil* fakticky nezná; běžný *piercing* za klasického života právnické osoby je tedy francouzskému právnímu řádu cizí.

III.5 ČESKÁ REPUBLIKA

V České republice lze dle platného práva také hovořit, podobně jako v právu francouzském, o ručení statutárních orgánů za některé, zejména z mimosmluvního jednání vzniklé závazky v rámci insolventního práva a toliko v rámci tohoto odvětví. Je tomu tak v kontextu ust. § 127 insolvenčního zákona¹⁴⁴ (ručení členů statutárního orgánu při porušení povinností dlužníka za trvání moratoria), v kontextu ust. § 147 insolvenčního zákona (ručení členů statutárního orgánu navrhovatele insolventního řízení za škodu takto způsobenou), v kontextu ust. § 330 insolvenčního zákona (ručení členů statutárního orgánu za škody způsobené nerespektováním nutnosti souhlasu věřitelského výboru v rámci úkonů při reorganizaci), jakož i v kontextu ust. § 181 insolvenčního zákona (ručení osob, která za věřitele podepsaly přihlášku do insolvence).

V běžném právu obchodním, s výjimkou osobních společností (kdy však nelze ve vztahu ke společníkům ručícím celými majetky hovořit o korporátním závoji) a s výjimkou situace nesplacení celého vkladu do kapitálové obchodní společnosti, nelze ani o ručení jakožto institutu narušujícím odtržitost obchodní společnosti od ovládaných osob v širším slova smyslu hovořit.

De lege ferenda se však má tato situace změnit. Ustanovení navrhovaného zákona o obchodních korporacích v § 76 odst. 3 v kontextu podnikatelských seskupení hovoří o tom, že „[v]livná osoba věřitelům ovlivněné osoby [ručí] za splnění těch jejich pohledávek, které ovlivněná osoba nemůže v důsledku ovlivnění podle odstavce 1 zcela nebo zčásti splnit.“

Jinými slovy, české právo *de lege ferenda* zavádí kontinentální ručitelství režim *piercingu*, kdy právě přes institut ručení zavádí odpovědnost „vlivné osoby“ za závazky „ovlivněné osoby“.

Navrhovaný zákon o obchodních korporacích dále v ust. § 73 stanovuje, že soud může na návrh likvidátora nebo věřitele zrušené obchodní korporace rozhodnout, že

[č]len nebo bývalý člen jejího statutárního orgánu ručí za splnění jejich povinností, jestliže a) bylo rozhodnuto, že zrušená obchodní korporace je v úpadku, a

b) člen nebo bývalý člen statutárního orgánu nebo osoba v obdobném postavení zrušené obchodní korporace věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné.

¹⁴⁴ Z. č. 182/2006 Sb., v platném znění.

Toto jsou bezpochyby závažné změny v chápání českého obchodního práva a role zejména kapitálových společností jako nástrojů managementu obchodních rizik cestou omezeného ručení.

IV. KOMPARATIVNÍ POHLED NA INSTITUT *PIERCING THE CORPORATE VEIL* A IMPLIKACE PRO REKTIKACI ČESKÉHO PRÁVA

Srovnání výše rekapitulovaných doktrín lze dojít k závěru, že předmětný institut je daným právním řádům známý, existují však zásadní rozdíly v připravenosti jeho aplikace v rámci platného práva a judikatury, jakož i zásadní koncepční rozdíly v teoretickém pojmání tohoto institutu *stricto sensu*. V různých právních řádech pak lze i diskutovat nad tím, ve vztahu k jakým subjektům (tedy otázka zda společníci, či i členové statutárních orgánů či právě jen tyto členové) je případně korporátní závoj kolem společností protrháván.¹⁴⁵

Zatímco v USA judikatura rozvinula pod podmínkou přítomnosti podvodného úmyslu (*fraudulent intent*) doktrínu *alter ego/identity, instrumentalisty, podfinancování a agency*, v Anglii a Walesu, je zatím institut *piercing* v plenkách a přesto, že judikatura jej v náznamech diskutuje v kontextu *fraud* (jakožto samostatného důvodu), *agency* a teorie *single economic unit*,¹⁴⁶ s jeho aplikací je zdrženlivá a v zásadě ji odmítá.

V rámci kontinentální právní kultury má judikaturou vyvinutou analogickou doktrínu Spolková republika Německo (*Haftungsdurchgriff*). Krom podmínky jakési analogie podvodného úmyslu (či absence *bona fides*), tedy porušení *Treu und Glauben*, nelze však jednoznačně bližší analogii s americkou doktrínou *piercing the corporate veil* shledat, a to pro zásadní koncepční rozdíly. Francouzský zákonodárce, jakož i legislativa, se pak omezují jen na řešení situací insolvence, v běžném obchodním právu upravujícím běžný styk podnikatelů tato doktrína naprosto absentuje.

České právo se pak ve výše diskutovaných navrhovaných legislativních změnách vydává cestou prolamování korporátního závoje kolem obchodních společností. České právo má do budoucna prolamovat korporátní závoj kolem kapitálových společností nejen v rámci úzkého okruhu práva insolvenčního, ale i v rámci koncernového institutu ovlivnění a v rámci obchodně-právního pojmání důvodů, které přivedly obchodní korporaci do insolvence. Vydává se pak cestou prolamování jak vůči členům statutárních orgánů, tak subjektům ovládajícím (vlivné osoby).

Technicky pojmáno se vždy operuje s principem zákonného ručení za předmětný závazek, což je institut kontinentálnímu právu vlastní a judikaturou dovozovaný v rámci principu dobrých mravů například také v německém právním prostředí, jak ilustrováno výše.

Otázkou je, do jaké míry je tento vývoj ve svém konkrétním pojetí žádoucí a šťastný.

¹⁴⁵ K diskuzi rámce definice *piercing the corporate veil* srov. Thomson, R. B. *Piercing the Corporate Veil: AN Empirical Study*. 76 *Corenll L. Rev* 1991, s. 1936.

¹⁴⁶ *Adams v Cape Industries plc* [1990] 2 *WLR* 748.

Ustanovení § 73 navrhovaného zákona o obchodních korporacích definuje podmínky ručení jako kumulaci úpadku a vědění či musení vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku [...] a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinění za účelem odvrácení úpadku všeho potřebného a rozumně předpokladatelného.

Zde zákonodárce otvírá několik problémů, pro které nedodává adresátovi právních norem rozumného řešení slučitelného s principem právní jistoty. Těmito problémy je v sumě otázka, co vše je vše potřebné a rozumně předpokladatelné a co je jako takové v intencích péče řádného hospodáře.

Jaký je test pro zjištění takového stavu a jak má být aplikován judikaturou, když zákon je nedává? Očekává se odbornost členů statutárního orgánu, případně jaká a jak testovaná? Jinými slovy, má se vycházet z konkrétního vědění, vzdělání a rozumové vyspělosti konkrétního člena statutárního orgánu, nebo se má vycházet z objektivního testu běžného průměrného manažera v místě a čase?¹⁴⁷ Pokud platí druhá alternativa odpovědi, pak jak se bude tento standard stanovovat? Kde a jak se pak má odrážet v péči řádného hospodáře přiměřené podnikatelské riziko, které v podstatě fungování tržní ekonomiky odlišuje podnikatele od jejich zaměstnanců? Kdo bude posuzovat přiměřenost syntézy všech těchto atributů? Má tímto posuzujícím být soud, representovaný ze své podstaty, při vší účtě, státními zaměstnanci tedy, nepodnikateli? V tomto kontextu je třeba plně dát za pravdu již starší kritice Petra Čecha, který v příspěvku na téma péče řádného hospodáře v roce 2007 konstatuje:

Aniž má kdokoliv v úmyslu snižovat odbornost a účtyhodnost soudcovského stavu, k požadovaným složkám soudcovy osobnosti zpravidla nepatří obchodní, manažerské a podnikatelské vloh, sklon k přiměřeně rizikovému jednání či kuráž přijímat – často pod značným časovým tlakem – závažná rozhodnutí dalekosáhlého významu, a to ani u soudců orientovaných na problematiku obchodního práva.¹⁴⁸

Čech pak sám nabízí dílčí kritické odpovědi na výše položené otázky, když svoji rozvahu na toto téma uzavírá konstatováním:

Nepřekvapuje, že zahraniční právní věda neskrývá nechuť k tomu, aby to byli právě soudci (třeba za asistence odborných znalců), kdo by měl v plné jurisdikci a v masovém měřítku zpětně přezkoumávat, zda to či ono podnikatelské rozhodnutí se za daných okolností (z pohledu ex ante) mohlo jevit jako optimální, či zda nebylo na místě přijmout jiné, resp. nepřijmout žádné. Společnost má být chráněna před tím, aby o jejím podnikání fakticky rozhodovali soudci, nezřídka z podnětu „kverulujícího“ minoritního společníka.¹⁴⁹ (Poznámky pod čarou vynechány.)

Problémem výše vyřčeného zůstává, že právní věda nabízí kritiku stavu, který návrh zákona o obchodních korporacích dále rozvíjí, ale zákonodárce, judikatura, ani právní věda českého práva zatím nesestavila metodiku aplikace institutu péče

¹⁴⁷ K vývoji judikatury od testu subjektivního po objektivní například v právu Anglie a Walesu srov. v souhrnu: Čech, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. 3 Právní rádce 2007., s. 4 a násl. (online bez označení stran: [http://pravnicaradce.ihned.cz/index.php?p=F00000_d&&article\[id\]=20768350](http://pravnicaradce.ihned.cz/index.php?p=F00000_d&&article[id]=20768350) (11. 7. 2011 17:12:17)).

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ Ibid.

řádného hospodáře. Právní věda tak ani učinit nemohla, neboť je vědou právní, nikoliv ekonomickou.

Nezbývá tedy než konstatovat, že buďto zákonodárce musí umět danou problematiku lépe definovat (což dle tvrzení autora tohoto článku právě z důvodu abstraktní nepopsatelnosti jednotlivých situací, kterým musí management podnikatele čelit, v podstatě nejde), nebo by se zákonodárce měl vyvarovat přikládání zásadní váhy porušování principu péče řádného hospodáře tak, jak zatím navrhuje v ust. § 73 zákona o obchodních korporacích, neboť tím vypouští z láhve ducha, jehož rozměry nezná.

Dalším aspektem, který se v tomto kontextu nabízí diskutovat je otázka principu zlé víry. *Mala fides* v navrhovaném ustanovení § 73 zákona o obchodních korporacích explicitně chybí. Je totiž logický rozdíl mezi porušením péče řádného hospodáře a porušením péče řádného hospodáře ze zlé víry.

Vrátíme-li se k výše uvedenému komparativnímu exkursu, vidíme, že v zásadě všude tam, kde se s institutem *piercing the corporate veil* operuje, operuje se jím tam v kontextu zlé víry.

V jednotlivých právních řádech USA se tato podmínka usadila tak, jak citoval New Your Court of Appeals ve výše citovaném judikátu *Walkovsky v Carlton* (18 NY 414), ku příkladu. V Právu Anglie a Walesu se sice doktrína *piercing* zatím neuchytila, ale tam, kde se diskutovala ve vztahu protrhávání v neprospěch článků konkrétního holdingu, činila tak judikatura také za podmínky přítomnosti „fraud“. ¹⁵⁰

Obecně je z v tomto příspěvku diskutovaných právních řádů kulturně českému právnímu řádu samozřejmě nejbližší právní řád německý. I zde pak je naprosto zjevně vidět na doktrínách, která se v rámci tzv. *Durchgriffshaftung* vyvinuly, že princip zlé víry je jejich integrální součástí. Je tomu tak v případě aplikace ustanovení o dobrých mravech jako tomu bylo v případě *Divadlo Tivoli*, ¹⁵¹ stejně jako v rámci doktríny *Existenzer-nichtender Eingriff*. ¹⁵²

Stranou zbývá v německém právním řádu tolik doktrína *Vermögensmischung*, která však na jedné straně řeší jiný okruh otázek než diskutované ust. § 73 zákona o obchodních korporacích a na straně druhé i zde je náznaky aplikace *mala fides* možné najít. Zatímco totiž tato doktrína *a priori* nepožaduje presenci zlé víry, dokázání dobré víry je okolností, která vylučuje aplikaci tohoto institutu. ¹⁵³

Úzeji zacíleno, zdá se, že co do konkrétní diskutované problematiky navrhovaného *piercingu de lege ferenda* je na první pohled z právních řádů ve vztahu ke konkrétním normám problematiky tomu českému nejbližší právní řád francouzský.

Francouzský právní řád v čl. L 624-5 Code de Commerce umožňuje za některých konkrétních skutkových okolností, o nichž všech lze laicky a nedefinovaně hovořit jako o hrubém zneužití svého vlivu a souvisejícím hrubém porušení péče řádného hospodáře, vyhlásit punativní insolvenční řízení na majetek osoby, která přivedla právnickou osobu svým jednáním taxativně definovaným do insolvence.

¹⁵⁰ Viz výše citovaný judikát *Gilford Motor Co. v Horne* [1933] Ch. 935.

¹⁵¹ Viz supra.

¹⁵² Srov. zejména výše citovaný rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 13. 4. 2004, sp.zn. II ZR 206/02, s. 4 a. s. 5.

¹⁵³ Srov. výše citované usnesení Spolkového soudního dvora ve dne 2. 6. 2007, II ZR 104/07.

Rozdíl od české úpravy je však dvojnásobný a zásadní. Za prvé je v předmětném ustanovení taxativní a relativně přehledně a přesně zpracovaný výčet skutkových podstat, které umožňují aplikaci onoho punativního insolvenčního řízení, a za druhé všechny tyto skutkové podstaty ve svých definicích obsahují velmi důrazný prvek *mala fides*.¹⁵⁴

Česká právní úprava *de lege ferenda* se tak vydává cestou, kterou nelze doporučit, protože je potenciálně nebezpečná pro nepředvídatelnost vývoje judikatury – a tak právního prostředí pro podnikání v České republice. Tato navrhovaná právní úprava pak dále jeví nejen znaky extrémní vágnosti, jakožto znaky nesoucí nedostatek právní jistoty, ale vyvolává i pochyby o důslednosti legislativních příprav tohoto ustanovení a času a pečlivosti tomuto věnovaných, což je samozřejmě pro zákonodárce a jeho poradní orgány v intencích moci výkonné smutným vysvědčením.

Nabízí se tedy otázka, zda je navrhované ustanovení žádoucí. Kromě již diskutované nezpůsobilosti moci soudní rozhodovat o manažerských praktikách je zjevně nežádoucí, aby mantinely byly nastaveny takto vágně a nechávalo se na vývoji judikatury v oblasti, která je naprosto nová, aby se po několika desetiletích právní rámec ustanovoval. Není přeci vlastní kontinentální právní kultuře, akcentující právní jistotu jakožto jeden z atributů psaného práva, stanovovat mantinely pro vývoj judikatury – tedy práva – v takto komplikované věci naprosto vágně, nedávajíc tak téměř žádný rámec právní jistoty adresátům předmětné normy.

Na tyto pochyby se nabízí protiargument, že vývoj v oblasti *piercing the corporate veil* judikaturou není ve světě nic nového. Není například pochyb o tom, že zejména ve Spojených státech amerických je širší vymezení tohoto institutu skutečností, když takto širší mantinely nechávají na judikatuře, aby v konkrétních případech šla své rozhodování na míru pojednávané věci.¹⁵⁵ Zde je však zásadní rozdíl v koncepci tohoto institutu co do jeho původu. Jak ilustrováno výše, v USA tento institut vznikl vývojem judikatury, která musela nejen s tímto institutem přijít, ale také mu ve stejný čas a v těch samých konkrétních rozhodnutích začít klást teoretické mantinely, které jej formují (jednotlivé testy aplikovatelnosti tak, jak má *common law* judikatura ve zvyku). A i toto mělo své porodní bolesti (například absence principu zlé víry ve státě Connecticut v 60. letech 20. století. – zmiňovaný judikát *Zaist v Olson*¹⁵⁶).

V českém právním řádu *de lege ferenda* je však dvoubodový text ust. § 73 navrhovaného zákona o obchodních korporacích relativně skoupý a vágní, bez explicitní artikulace principu zlé víry a nechává na judikatuře soudů, která není tak zvyklá právo vyvíjet, aby se s tímto novým jevem vypořádala bez toho, aniž by jí dával prostor k vývoji oněch pomyslných mantinelů, nebo aby je zákon sám řádně stanovoval. Toto se nezdá šťastným a kulturně vhodným řešením.

Jako další argument se jeví otázka, zda teleologicky vzato je princip *piercingu* v českém právním řádu potřebný a vhodný a zda tedy v tomto smyslu je nutno kopírovat vývoj v některých (a jen některých) jiných právních řádech. Pokud právní řád operuje s kapitálovými společnostmi jakožto společnostmi, kde v zásadě je omezené ručení

¹⁵⁴ Srov. citaci supra v části o francouzském právním řádu v kontextu řízení pro zneužití manažerského postavení.

¹⁵⁵ Srov. Thomson, R. B. *Piercing the Corporate Veil: AN Empirical Study*. 76 *Corenll L. Rev* 1991, s. 1936.

¹⁵⁶ *Zaist v Olson*, 227 A.2d. 552, 573 (Conn. 1967).

společníků (akcionářů), má toto historický důvod. Tímto důvodem je a bylo motivovat podnikatelskou aktivitu nad rámec běžně únosného rizika v tom smyslu, aby docházelo k obchodním aktivitám, která svým rozsahem či rizikem mohou převyšovat majetkový potenciál hybatelů těmito aktivitami. Existuje publicita obchodního rejstříku včetně sbírky listin, institut (alespoň formálního a možná již i historicky nadbytečného)¹⁵⁷ základního kapitálu a samozřejmě trestně právní režim zásadních pochybení při hospodářských aktivitách. Je proto otázkou, zda až v míře navrhované předvídaným zákonem o obchodních korporacích (§ 73 a 76 tohoto) je žádoucí princip samostatnosti (korporátního závoje) kapitálových společností negovat, když tento institut jde proti historickým a makroekonomickým důvodům pro samou existenci tohoto druhu obchodních společností.

Autor tohoto příspěvku se proto domnívá, že tato problematika si speciálně zaslouží širší diskuzi před tím, než bude do pozitivního práva tak či onak zakotvena a že vládou navrhovaný text není ideální variantou, která by neměla být v této podobě zavedena do pozitivního práva.

PIERCING THE CORPORATE VEIL, COMPARATIVE OUTLINES
OF THIS INSTITUTION AND RE-CODIFICATION OF CZECH PRIVATE LAW?

Summary

This article discusses the institution of *corporate veil* (and its analogies) in the economically most important traditional legal orders (USA, England and Wales, Germany and France). It focuses on an analysis of the theoretical concepts of such institutions in the respective legal orders and points out conceptual differences of these institutions in relevant legal orders. Having done so, the current writer turns to the 2011 proposed concept of the Czech corporate law and proposed *piercing* of corporate veil vis-à-vis managers in such entities under the planned Czech legislation and by comparison to the applicable outlines and framework of this institution abroad, the current writer points to the weaknesses of the content Czech bill, suggesting it be re-drafted before passing.

Key words: corporate veil, piercing the corporate veil, piercing the veil, mala fides, holding, group of companies, Konzern, Konzern, award, société fictive, confusion des patrimoines, fraud, fraudulent intent, alter ego, identity, instrumentalism, undercapitalization, agency, Haftungsdurchgriff

¹⁵⁷ Diskuzi nad racionalitou existence tohoto institutu autor ponechává do samostatného příspěvku.